

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4131 Zemědělství

Studijní obor: Agropodnikání

Katedra: Zootechnických věd

Vedoucí katedry: doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE:
VÝKONNOST A UPLATNĚNÍ STAROKLADRUBSKÝCH KONÍ

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.

Autor bakalářské práce: Miroslava Ježková

České Budějovice, 2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis:

Poděkování:

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu bakalářské práce doc. Ing. Miroslavu Maršálkovi, CSc. za to, že mi umožnil tuto práci vytvořit, za jeho pomoc při jejím vypracování a bezmeznou trpělivost.

Dále chci poděkovat kolektivu NH Kladruby konkrétně paní Ing. Šancové za poskytnutí potřebných informací.

Abstrakt

Starokladrubský kůň je jedním z nejstarších plemen koní. Je zařazen mezi genetické živočišné zdroje ČR. Je také uznán jako Národní kulturní památka spolu s hřebčínem Kladruby nad Labem.

Cílem práce bylo zpracovat, přehled o historii vývoje, charakteristických vlastnostech a možnostech pracovního využití, zpracovat informace o vývoji a případných změnách zevnějšku za posledních 20 let, kdy bylo sledováno 5 tělesných měř. Úkolem bylo také zpracovat údaje o průběhu a výsledcích výkonnostních zkoušek. A v neposlední řadě zjistit informace o uplatnění v rámci České jezdecké federace. Veškeré hodnoty byly zpracovány jak statisticky, tak graficky a následně vyhodnoceny.

Z výsledků vyplynulo, že kohoutkové výšky páskové i hůlkové, postupně narůstají u všech sledovaných kategorií koní.

Obvod hrudníku se u hřebců snižuje, ale u klisen je tomu přesně naopak. U bílých klisen se hodnota zastavila na průměrné hodnotě 201,97 cm, což je o 5 cm více než průměrná hodnota hřebců.

Obvod holeně se nijak rapidně neměnil. U vraných variant, avšak mírné změny byly zaznamenány. U hřebců se jednalo o snížení obvodu o 0,5 cm a u klisen zase nárůst o 0,5 cm. Příčinou je zřejmě nárůst hmotnosti u klisen a zároveň výskyt silnějších končetin.

U hmotnosti je viditelný pokles u hřebců jak bílých, tak u vraných. U běloušů dokonce průměrná hodnota spadla pod 600 kg a to na 598,43 kg. Jelikož u hřebců je zřejmý vyšší tělesný rámec, ale zároveň se snižuje hmotnost, je jisté, že plemeno se pomalu uchyluje spíše ke sportovnímu typu. Hmotnost klisen ve sledovaných letech se výrazně zvyšovala z počátečních průměrných 585 kg v obou kategoriích. U bílých klisen se zvýšila na průměrnou hodnotu 619,4 kg a u vraných na hodnotu 609,45 kg.

Ve výsledcích za posledních 20 let se bodové hodnocení všech částí výkonnostních zkoušek snižuje. Nejvyšší zaznamenané průměrné hodnocení je v disciplíně maraton, které má tendenci se postupně zvyšovat. Nejvyšší výsledky za

sledované období jsou vidět v letech 2000-2004 kdy průměrné bodové hodnocení dosahovalo vyšších hodnot než u ostatních let.

V rámci České jezdecké federace bylo zjištěno, že největší zastoupení mají starokladrubští koně v soutěžích spřežení, a to hlavně hřebci v bílé variantě. Zástupce plemene i ve skokových soutěžích, kde ale číslo je zanedbatelné.

Klíčová slova: Starokladrubský kůň, výkonnost, exteriér, soutěže

Abstract

The Old Kladruby horse is one of the oldest Czech horse breed. It is classified among the genetic animal resources of the Czech Republic. It is also declared to be a national cultural monument along with the stud farm Kladruby nad Labem.

The aim of the thesis was to elaborate the history of the development, characteristics and possibilities of work utilization, to process information about the development and possible appearance changes during the last 20 years, when 5 body measurements were monitored. The task was also to produce data concerning the progress and results of performance tests. Another aim was to find information about the application within the Czech Equestrian Federation. All values were processed both statistically and graphically and subsequently evaluated.

The results showed that the height at the withers are gradually increasing for all the monitored categories of horses.

The circumference of the barrel decreases in the stallions, but in mares it is exactly the opposite. For white mares, the value stopped at an average of 201.97 cm, which is 5 cm more than the average value of the stallions.

The circumference of the cannon (shin of the horse) did not change rapidly. However black horses had slight changes. For stallions, the circumference was reduced by 0.5 cm and the mare again increased by 0.5 cm. The reason for that is apparently weight gain in mares and the presence of stronger limbs.

The visible weight loss of the stallion is visible both in white and in black ones. Even in the case of white horses, the average value decreased below 600 kg to 598.43 kg. The stallions have a higher body frame but at the same time they reduce the weight. From this information it is certain that the breed is slowly moving towards the sporty type. The weight of mares, in observed years, increased significantly from an initial average of 585 kg in both categories. In white mares, they increased to an average of 619.4 kg and 609.45 kg for the black ones.

In the results for the last 20 years, the scores of all parts of the performance tests are down. The highest recorded average rating is in the marathon discipline, which tends to increase gradually. The highest results for the monitored period can be seen in 2000-2004 when the average score was higher than in other years.

As part of the Czech Equestrian Federation, it was found that the highest representation of the Old Kladruby horses is in the harness racing, especially the white stallions. Breed representative is also in show jumping but the number is negligible.

Key words: The Old Kladruby horse, performance, exteriors, competition

Obsah

1 ÚVOD	8
2 LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	9
2.1 Historie plemene.....	9
2.2 Historie chovu	10
2.3 Hřebčín Slatiňany	15
2.4 Regenerační proces v chovu Starokladrubského vraníka.....	16
2.5 Chovný cíl	17
2.6 Znaky v exteriéru.....	18
2.7 Plemenná kniha	19
2.8 Užitkové a psychické vlastnosti starokladrubských koní.....	21
2.9 Dědivost klabonosu	22
2.10 Označování starokladrubských koní.....	22
2.11 Šlechtitelský program populace Starokladrubských koní	23
2.12 Kontrola užitkovosti	25
2.12.1 Testační odchovy	26
2.13 Možnost využití.....	27
2.14 Výkonnost	28
2.15 Výkonnostní zkoušky	28
2.15.1 Zkoušky výkonnosti hřebců a klisen	29
3 CÍL PRÁCE	33
4 MATERIÁL A METODIKA	34
5 VÝSLEDKY A DISKUZE	35
5.1. Změny utváření zevnějšku u jednotlivých kategorií koní	35
5.1.1 Starokladrubští bělouši – hřebci	35
5.1.2. Starokladrubští bělouši – klisny.....	39
5.1.3 Starokladrubští vraníci – hřebci.....	42

5.1.4. Starokladrubští vraníci – klisny	46
5.2 Výsledky výkonostních zkoušek	50
5.3. Uplatnění v rámci soutěží České jezdecké federace.....	52
6 ZÁVĚR	54
7 SEZNAM LITERATURY	56
8 PŘÍLOHY	58

1 ÚVOD

Starokladrubští koně původně přezdívaní jako *Eguus bohemicus* jsou původním plemenem koní v České republice. Vzhledem k jejich jedinečnosti a malému počtu jedinců patří mezi Genetické zdroje ČR. Jsou také vedeni jako národní kulturní památka společně s Národním hřebčínem Kladruby nad Labem. Jsou chováni ve dvou barevných variantách, a to v bílé a vrané. Jsou opravdovými klenoty mezi plemeny koní.

Populace starokladrubských koní se za posledních pár let výrazně nezměnila. Mírně stoupl počet chovných klisen, plemenných hřebců stoupl počet jen o pár jedinců. K 31. 12. 2016, byl stav tento: 48 plemenných hřebců (21 běloušů, 27 vraníků) a 535 chovných klisen (260 bělek, 275 vranek). Větší část populace je výhradně majetkem hřebčína ta menší část se nachází v privátních chovech.

Výkonnost koně je jeho užitkovou vlastností. Rozdílné používání koní a odlišné požadavky na jejich fyzickou sílu, jsou důvodem rozlišení podob výkonnosti. Minimálně dvakrát do roka se konají pod záštitou kladrubského hřebčína, výkonnostní zkoušky. Konají se, buďto přímo v Kladrubech nad Labem nebo ve Slatiňanech. Zkoušky by měly dokázat kvalitu a vývoj jedinců, ale také celé populace.

Součástí zkoušek jsou: měření tělesných měř, také ohodnocení celkového souladu těla, fundament, typ a pohlavní výraz. Samotná výkonnost se hodnotí v těchto disciplínách: příježděnost, mechanika pohybu v jednotlivých chodech, maraton, vozatajský parkur a spolehlivost v tahu o samotě.

Cílem práce bylo zpracovat přehled o historii vývoje, charakteristických vlastnostech a možnostech pracovního využití starokladrubského koně. Dále zpracování informací o vývoji a případných změnách utváření zevnějšku. Do výsledků jsme zahrnuli údaje o průběhu a výsledcích výkonnostních zkoušek a informace o uplatnění plemene ve sportovních soutěžích České jezdecké federace.

2 LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 Historie plemene

Dne 24. dubna 1579, byl založen Císařský dvorní hřebčín Kladruby nad Labem, císařem Rudolfem II. (**Pickeralová, 1999**).

Zde byli původně dodáváni kočároví koně do dvorních stájí, a to ze stád koní španělských a španělsko-italských, které zde podle císařských výnosů muselo být čistokrevně konzervativně udržováno (**anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu**).

Tito koně se rychle v chovu aklimatizovali a ustálili se v typu těžkých karosierů velkého rámce, ojedinělého majestátního vzhledu, s klabonosým profilem hlavy a s krásným labutím krkem (**Dušek a kol., 1992**).

Vynikali také především vysokým kadencovaným klusem, nezbytným pro slavnostní ceremoniály (**Pickeralová, 1999**).

Koně importovaní na rozkaz císaře ze Španělska, tvořili první chovné stádo. Pověření císařští podkoní později nakupovali koně ovlivněné španělskými koňmi v severní Itálii, zejména v úrodném okolí Polesiny (**Misař, 2011**).

Mezi nimi byli i zakladatelé kmenů, které se dodnes udržely v hřebčíně. Byl to z knížectví Ferrara přivezený vraník Pepoli, zakladatel běloušů, kteří vytvořili později dva kmeny, Generale a Generalissimus (**Štrupl, 1983**).

Jelikož chov v Kladrubech se brzy svým typem odlišoval od ostatních koní španělského původu. Své jméno, Kladrubský kůň, dříve označovaný jako kůň starokladrubský, dostal podle mateřského hřebčina, aby tak byla již z názvu zvýrazněna jeho historická hodnota (**Dušek, 1992**).

Kladrubští koně měli celou řadu barevných rázů, od různých jednotlivých barev až po žlutou a strakatou, ze kterých se zbyly pouze dva barevné rázy, a to bílá a vraná (**Pickeralová, 1999**).

Dříve se poukazovalo v příručkách hipologických a zootechnických pod novým názvem na jejich další existenci, a to ve dvou stádech vraníků a běloušů, ačkoliv do třicátých let 19. století bylo zde také stádo starokladrubských hnědáků.

To ale bylo odstraněno z důvodu znehodnocení holandskými hřebci (anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu).

2.2 Historie chovu

První zmínka o chovu koní v místě kladrubského hřebčína, se může předpokládat v době, ve které v roce 1491 zakoupila pardubické panství a následně i kladrubskou oboru rodina Pernštejnů (Marková, 2009).

O tři roky později, tj. v roce 1552, do obory v Kladrubech nad Labem přišli první andaluští koně (Záliš, 1979).

V roce 1572 určil Císař Maxmilián II. Kladruby nad Labem jako místo pro chov elegantních kočárových koní (Hermsen, 1998).

Toto místo mělo výhodu v ucelenosti pozemků a jejich ohrazení a dále z dostatku luk a pastvin na vyhovujícím půdním podkladu (Dušek, 1992).

Hřebčín byl povýšen na císařský dvorní hřebčín v roce 1579. Povýšení je deklarováno dekretem, sepsaného 24. dubna 1579, jehož kopie je uložena ve slatiňanském hipologickém muzeu (Marková, 2009).

Oficiálně kladrubský hřebčín byl založen Rudolfem II. v r. 1579 (anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu).

Úkolem tohoto nově založeného hřebčína byla produkce španělských koní pro potřebu císařského dvorního ceremoniálu a pro potřebu vojenskou. V celé Evropě se ve značném rozsahu zakládaly hřebčiny a byli do nich importováni chovní koně převážně ze Španělska (Dušek, 1992).

V Lipici, o rok později založeném hřebčíně, měli za úkol chovat koně jezdecké než kočárové. Avšak některé linie založili starokladrubští koně (Kulanda, Svatoňová, 2009).

Do střední Evropy se koně dostávali s početnými poselstvy, která si spřízněné dvory habsburské dynastie neustále vyměňovala. Obvyklou trasou byla cesta z Vídně přes Alpy celou italskou renesanční nádherou až do Janova. Odtud flotilou dona Juana d' Austria do Španělska a stejnou zpáteční cestou (Záliš, 1979).

Význam španělských a italských koní v tehdejší době je patrný i z chovného materiálu blízkého Kladrubského hřebčína v Smrkovické oboře, který vybuodoval Valdštejn (**Dušek, 1992**).

Tito koně totiž nejvíce vyhovovali svým majestátním vzhledem a tvořili nedílnou součást slavnostních ceremoniálů na císařském dvoře a pro ceremoniální účely byl využíván i vysokými církevními hodnostáři (**anonym 3 www.starokladrubsky-kun.cz**).

Rovněž také vyhovovali svou vynikající výkonností a velkou přizpůsobivostí požadavkům pro bojové účely; jejich tvrdá konstituce patřila rovněž k vlastnostem zvyrazňujícím prioritní postavení těchto koní mezi ostatními plemeny (**Dušek, 1992**).

Koncem 18. a začátkem 19. stol. kvůli stoupajícímu všeobecnému zájmu pro chov koní anglických a z nedostatku poptávky po koních starošpanělských a španělsko-italských, tyto plemena skoro vymizela (**anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu**).

Hřebčiny byly nuceni po zničení španělského chovu dovážet koně dánské, holštýnské a italské, zejména neapolské. Ti všichni měli v žilách původní andaluskou krev (**Záliš, 1979**).

Do hřebčína byli dále soustředěni koně holštýnští, friští, těžší koně českého chovu a rovněž také koně oldenburští. Koně všech vypsanych plemen měli menší nebo větší podíl španělské krve. Určitou částí byli do chovu zařazeni i koně berberští a tehdy proslavení koně turečtí (**Dušek, 1992**).

Základnou šlechtění berberských koní, v období okupace severní Afriky germánskými vandaly, bylo splynutí s jimi dovezeným klabonosým koněm. Tito koně se později zušlechťovali koňmi arabskými. Díky berberskému koni postupně vznikl kůň starošpanělský (**Sambraus, 2006**).

Po smrti Valdštejna, si císař Ferdinand II. ponechal z jeho majetku jen hřebčín ve Smrkovické oboře, v kterém bylo tehdy 600 koní. Smrkovický hřebčín přiřadil k hřebčínu v Kladrubech. Marie Terezie Smrkovický hřebčín prodala, ale koně zůstali v Kladrubech. Plemenný materiál, který byl využit ve šlechtitelském procesu v základním císařském hřebčíně v Kladrubech, pocházel z Valdštejnova hřebčína. Chov španělských koní probíhal i v jiných chovatelských zařízeních.

Nejznámější byli hřebčiny schwarzenberský na Hluboké, colredo-mansfeldský v Opočně, trautsmandorfský u Litomyšle, kolovratský v Kyšperku (**Dušek,1992**).

Dle finančních poměrů, zálib a potřeb panovníků, hřebčín vzkvétal a upadal během prvních dvou století své existence (**anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu**).

Až Karel IV., který byl velký hipolog, přispěl v chovu v Kladrubech ke značnému kvalitativnímu zlepšení. Karel IV. tento hřebčín podporoval nejvíce a za jeho panování dosáhl kladrubský chov největšího rozmachu. Ze stejné doby pochází i bohatá obrazová dokumentace o typech koní, od vynikajícího malíře koní Wouwermana. Karel IV. nechal kladrubský hřebčín zvelebovat i stavebně (**Dušek, 1992**).

Poté za sedmileté války utrpěl hřebčín největší ztráty, kdy byl chovný materiál, roku 1756, evakuován do Kopčan u Holíče a do hřebčína Eneyedu v Uhrách a tam setrval do roku 1771 (**Záliš, 1979**).

Avšak při oslavě Laudonova vítězství v bitvě u Kolína, hřebčín dne 10. června 1757 vyhořel i s plemenářskými záznamy.

V roce 1770 dal císař Josef II. znovu zřídit hřebčín Kladruby a povolal zpět všechny chovný materiál. Kladrubský hřebčín měl za úkol produkovat koně pro císařský dvůr v typu graciézního karosiéra v různých barvách, jak si to panující dvorská etiketa a záliby vyžadovaly (**anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu**).

Kvůli požadavkům na zbarvení koní pro ceremoniál vznikaly chovy s kuriózním zbarvením. Pro tyto účely do střední Evropy se dováželi koně ze Španělska, kteří měli oblíbenou barvu "hermelín" (skvrnitý bělouš) (**anonym 4 www.horses-online.cz**).

Kladrubský hřebčín se v roce 1771 rozšířil o Josefov a v 19. století došlo k dalším přestavbám (Františkov, Padock).

V Padocku a v Selmicích byla odchovávána hříbata, k hřebčínu patřila i odchovna v Židovicích a objekt bývalého hřebčína v Nemošicích, kde byl zřízen hřebčín pro chov chladnokrevného koně pro lesní hospodářství (**Dušek, 1992**).

Pro běžnou kočárovou službu u dvora byl od druhé poloviny 19. století zaveden v Kladrubech chov kočárových koní Cleveland – baye: clevelandských hnědáků (**anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu**).

Po vzniku ČSR roku 1918 vlastnil nově vzniklý stát jediný hřebčín, a to Kladruby nad Labem, novým účelem hřebčína byla produkce plemenných hřebců pro zemské chovy jednotlivých zemí (**Misař, 2011**).

T. G. Masaryk obnovil funkci spřežení bílých starokladrubských koní ve státních službách, a to snad přispělo k usnesení tehdejších ministrů, že se v kladrubském hřebčíně zachová historické stádo starokladrubských koní, jakožto zootechnický unikát ČSR (**Marková, 2009**).

Do vzniku ČSR se z původního, velmi rozšířeného chovu starokladrubských koní, zachoval zbytek tohoto plemene chovaný ve dvoubarevných variantách běloušů s otcovskou linií Generale a Generalissimus a vraníků s liniemi Sacramoso a Napoleone (**anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu**).

I po vzniku samostatného státu, přetrvávala nechuť ke všemu habsburskému, na kterou doplatil právě kladrubský hřebčín (**anonym 3 www.starokladrubsky-kun.cz**).

Bez ohledu na historickou hodnotu starokladrubského koně, bylo přikročeno k restrikci stáda, a měla fatální následky pro starokladrubského vraníka (**Bílek, 1925**).

Započalo to, odprodáním Napoleone Sola – vraníka v plné životní síle – na porážku, a bylo usneseno dále jeho rod v potomstvu neudržovat. Čistokrevný hřebec, vraník Sacramoso XXVII. – Aja, byl ponechán ke krytí starokladrubských vranek (**anonym 1 www.nhkladruby.cz/historie-chovu**).

Část stáda starokladrubských běloušů byla předána arcibiskupskému statku v Červené Řečici, v Chrasti u Chrudimi, správě statku v Průhonicích a celé řadě soukromníků (**Misař, 2011**).

Jablůnkovská hospodářská správa spišského biskupského statku převzala poslední stádo černých klisen v roce 1931 i s jeho kmenovým plemeníkem, hřebcem Sacramoso XXIV. (**Marková, 2009**).

Takto započal zánik starokladrubských vraníků, rozptýlením chovu z jeho kolébky, kmene jediného autochtonního plemene koní, chovaného po celá staletí v Čechách.

Zastáncem chovu starokladrubského koně byl nestor české zootechnické školy prof. F. Bílek, ten předvídavě prosazoval zachování tohoto hipologického unikátu (**Misař, 2011**).

Zasloužil se o regeneraci chovu vraníků, který s ní započal v roce 1941 ve výzkumné stanici pro chov koní ve Slatiňanech u Chrudimi. K jeho regeneraci se používala geneticky příbuzná plemena – lipicáni a kladrubští bělouši. V roce 1973 byl regenerační proces úspěšně ukončen. Nyní probíhá fáze udržovacího šlechtění (**anonym 2. www.nhkladruby.cz/plemeno**).

Po druhé světové válce bylo založeno i tzv. speciální stádo s cílem chovat koně pro všestrannost a překážkové dostihy, v roce 1952 došlo k založení kladrubského učiliště. Koncem šedesátých let se starokladrubští bělouši začínají objevovat na mezinárodních kolbištích v soutěžích čtyřspřeží, později se připojovali i vraníci (**Marková, 2009**).

Začátkem 90. let byl hřebčín podřízen Mze ČR a byl ustanoven jako Národní hřebčín. V polovině 90. let pak byl Starokladrubský kůň vyhlášen národní kulturní památkou (**Dušek, 2011**).

Starokladrubský kůň se stal jediným živým tvorem na světě, který se může pyšnit touto výsadou. Ani lipicánům Španělské školy, se nepodařilo získat tento titul. Zároveň je zařazen do genetických zdrojů ČR (**anonym 2 www.nhkladruby.cz/plemeno**).

Od roku 1996 se uzavřel příliv krve jiných plemen koní do populace starokladrubských koní. Díky úspěšné chovatelské práci, již se podařilo vzkřísit ojedinělé původní české plemeno, i svým původem, se stal starokladrubský kůň světovým unikátem (**anonym 2 www.nhkladruby.cz/plemeno**).

NH Kladruby nad Labem, s. p. o., má k dispozici v současné době 37 plemenných hřebců (19 běloušů, 18 vraníků) a 130 plemenných klisen (65 bělek, 65 vranek. V odchovu je (do stáří 3,5 let) cca 300 koní (**anonym 2 www.nhkladruby.cz/plemeno**).

2.3 Hřebčín Slatiňany

Byl založen v roce 1898 jako zámecký hřebčín a nachází se na severním okraji města v zámeckém parku.

Vznikl u původních stájí pro dostihové koně a koně pro parforsní hony, které patřily spolu s přílehlým zámekem a panstvím rodině Auerspergů. Nyní se v zámku nachází Hipologické muzeum s rozsáhlými sbírkami (**anonym 5 www.nhkladruby.cz/historie-2**).

Výzkumná stanice pro chov koní je umístěna v areálu zámeckého parku v těsné blízkosti hipologického muzea. Zvýšené návštěvnosti našich i zahraničních zájemců o chov starokladrubskeho vraníka, přispívá i půvab přílehlého parku s působivým rozmístěním vzácných listnatých i jehličnatých stromů vytvářející dominantní kulisu této stanici (**Dušek, 1992**).

Do podvědomí se dostal hlavně díky ojedinělému chovu starokladrubskeho vraníka, tedy původního plemene, které bylo regenerací zachráněno před vymřením. Tento proces je úzce spojen s historií vzniku této výzkumné stanice (**Dušek, 1992**).

Hřebčín se přejmenoval na "Státní pokusný hřebčín ve Slatiňanech" a bylo pokračováno v regeneraci tohoto plemene, která byla ukončena v roce 1973. Od roku 1948 nese nové jméno a to "Výzkumná stanice pro chov koní ve Slatiňanech, která prováděla výzkumnou činnost do roku 1992 (**anonym 5 www.nhkladruby.cz/historie-2**).

V roce 1945 byli "po kopytě" starokladrubští vraníci, do Slatiňan přestěhováni z Průhonic u Prahy (**anonym 6 www.slatinany-svycarna.cz**).

Náplní výzkumné stanice byla také v oblasti výkonnosti koní, dědičnosti, reprodukce, technologie a ekonomiky. Stanice má také provozní útvar, jehož těžištěm je chov koní. Hřebčín je soustředěován v areálu hlavních budov.

V objektu testační odchovny se připravují mladí koně – klisny a hřebci na zkoušky výkonnosti (**anonym 6 www.slatinany-svycarna.cz**).

Pro výcvik je k dispozici moderní krytá hala. K Výzkumné stanici patří odchovna hříbat ve Slavicích, Centrální stanice inseminace klisen ve Mněticích a výcvik koní pro export probíhá v Heřmanově Městci.

K samotnému regeneračnímu procesu starokladrubského vraníka se vrátím v další kapitole.

2.4 Regenerační proces v chovu Starokladrubského vraníka

Po první světové válce, se chov Starokladrubských vraníků prudce snížil až na hranici likvidace. Způsobil to odpor ke všemu Habsburskému. Restrikce stáda započala v roce 1925 (**anonym 7 www.nhkladruby.cz/regeneracni-proces**).

Co se týče regenerace chovu starokladrubských vraníků velká zásluha patří prof. F. Bílkovi z VŠZ v Praze. Shromáždil poslední zbytky vraníků s úmyslem pokračovat v čistokrevné plemenitbě. Zahájení projektu proběhlo v roce 1939 v Průhonících u Prahy (**anonym 5 www.nhkladruby.cz/historie-2**).

Jenže posléze zjistil, že početní stav existujících jedinců je příliš malý, značně přestárlý a opotřebený, takže s čistokrevnou plemenitbou v dalším chovu se už nemohlo počítat (**anonym 7 www.nhkladruby.cz/regeneracni-proces**).

Nadále v regeneračním procesu pokračoval Dr. Lev Richter od roku 1945 ve Slatiňanech. Spolu s doc. Jaromírem Duškem a dalšími spolupracovníky dokončili regeneraci v 70. letech (**anonym 5 www.nhkladruby.cz/historie-2**).

Chov starokladrubských vraníků byl po čtyřicetileté plemenářské práci zachráněn a stal se nedílnou součástí živočišné výroby československého zemědělství (**Dušek, 1992**).

Do počátku regenerační práce se zachovali 3 hřebci – polobratři, synové posledního vraného starokladrubského pepiniéra Sacramoso XXIX.

Jména těchto hřebců jsou:

- Sacramoso XXX – po kterém byli do chovu zařazeni 2 plemenní hřebci a 11 jeho dcer.
- Sacramoso XXXI – po tomto plemeníkovi bylo zařazeno 24 plemenných klisen a také 2 plemenní hřebci.
- Solo a 530 Sacramoso XXIX - 3 Avara – do chovu byli zařazeny 2 klisny a 1 plemeník.

Všichni tito hřebci byli úzce příbuzensky prochováni, aby mohli přenášet na potomstvo projev plemenného fenotypu.

V parentální generaci bylo použito 54 matek různého původu, kvůli velmi neutěšené situaci. Patřily do nich čistokrevné starokladrubské vranky (2), starokladrubské bělky a klisny s podílem stkl. krve (z více chovů), lipické klisny, teplokrevné klisny, klisny orlovského klusáka a 5 klisen bez původu.

V regeneračním procesu bylo použito celkem 34 plemeníku z řad stkl. vraníků, stkl. vraníků s podílem 50% stkl. krve a 7 hřebců starokladrubského bělouše.

V rámci regeneračního procesu muselo být využito různých plemenářských postupů včetně osvěžení krve jinými plemeny.

Regenerační proces pokračuje až do dnešní doby (**anonym 7 www.nhkladruby.cz/regeneracni-proces**)

2.5 Chovný cíl

Kůň středně velkého až velkého obdélníkového rámce a korektní stavbou těla, harmonickými proporcemi a typickou klabonosou hlavou s výrazným tmavým okem, který se vyznačuje pravidelnými kadencovanými chody s typickou vysokou akcí hrudních končetin v klusu. Cílem je zachování jediného původního českého plemene koní v typu galakarosiéra, s využitím k ceremoniální a reprezentativní službě, soutěžím spřežení, drezuře, baroknímu a rekreačnímu ježdění.

Barva:

Žádoucí jsou dvě barevné varianty – bělouši a vraníci.

Bělouši – jedná se o vybělující se bělouše, jejichž kůže je tmavošedě pigmentovaná, s výskytem bílých odznaků (růžová kůže), s chlupovým pokryvem těla, který vykazuje u hříbat při narození základní barvy s různými odstíny a s odlišným stupněm prokvetlosti (**anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy**).

U pravých běloušů dojde v 8 až 10 letech věku téměř k úplnému vybělení (**Maršálek, 2008**).

Vraníci – kůže je tmavošedě pigmentovaná, vyjma odznaků, které jsou růžové barvy. Výskyt bílých odznaků je nežádoucí. Menší bílé odznaky jsou přípustné na spodní části končetin a na hlavě. Vyskytují se tři typy vraníků a to:

- Vraník s uhlově černou a lesklou barvou po celé roční období
- Vraník s černou barvou bez lesku
- Vraník s černou barvou bez lesku, který v letním období vykazuje hnědý nebo ryzí nádech černé barvy.

Z plemenitby se nevylučují ani jiné barevné varianty klisen – hnědáci a ryzáci, jiné barevné varianty hřebců než bělouši a vraníci jsou z plemenitby vyloučeni (**anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy**).

Tab. č. 1: Standard hmotnosti a tělesných měř ve věku 4 let

Pohlaví	Vlastnost (znak)	Minimum	Průměr	Maximum
Hřebci	Kohoutková výška pásková (cm)	172	176	185
	Kohoutková výška hůlková (cm)	162	165	174
	Obvod hrudi (cm)	190	195	205
	Obvod holeně (cm)	21,5	22,5	24,0
	Hmotnost (kg)	560	600	680
Klisny	Kohoutková výška pásková (cm)	169	174	181
	Kohoutková výška hůlková (cm)	159	164	171
	Obvod hrudi (cm)	190	197	207
	Obvod holeně (cm)	20,5	21,5	23,0
	Hmotnost (kg)	550	590	670

2.6 Znaky v exteriéru

Hlava:

Po španělských a neapolských předcích zdědil starokladrubský kůň suchou hlavu s jasně zřetelnými konturami krajiny, s typickým klabonosem, s výrazným velkým, živým a tmavým okem (**anonym 2 www.nhkladruby.cz/plemeno, Hermsen, 1998**).

Krk:

Vysoko nasazený, přiměřeně dlouhý, klenutý a dobře osvalený (**anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy**).

Kohoutek:

Méně znatelný, dobře utvářený (**chovný cíl**).

Hřbet:

Středně dlouhý, s dobrou vazbou beder (**Hermesen, 1998**).

Hrudník:

Středně hluboký i široký se zaúhlením lopatky, které umožňuje typickou vysokou, elastickou, kadencovou a prostornou akci hrudních končetin v klusu, středohrudí je oválné s dobře klenutými žebry (**anonym 2 www.nhkladruby.cz/plemeno**).

Zád:

Středně široká, zezadu oválná, event. mírně střechovitá a dobře osvalená.

Končetiny:

Korektní, přiměřeně kostnaté s výraznými suchými klouby, se středně dlouhou holení, někdy se strmějšími spěnkami a vzadu občas sblíženými v hleznech a pravidelnými, velkými pevnými kopyty (**Sambraus, 2006**).

Chody:

Pravidelné, kadencované s typickou vysokou akcí hrudních končetin v klusu. Prostornost chodů v klusu není na úkor typické akce starokladrubského plemene (**anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy**).

2.7 Plemenná kniha

Plemenná kniha je členěna na dva oddíly a to:

- Plemenná kniha hřebců

- Plemenná kniha klisen – ta se dále dělí na:

- Hlavní oddíl - Hlavní plemenná kniha (HPK)
 - Plemenná kniha (PK)
- Přípravný oddíl - 1. pomocná plemenná kniha (1. PPK)
 - 2. pomocná plemenná kniha (2. PPK)

Do plemenné knihy hřebců jsou požadavky na zápis následující:

- Jedinec pocházející z rodičů zapsaných do plemenné knihy starokladrubských koní
- Otcové a otcové matek v přímé mateřské linii do 5. generace předků
- Musí pouze vraník nebo bělouš
- Absolvování a úspěšné složení zkoušek výkonnosti s minimální známkou 7 bodů.
- Hřebec musí splňovat standart plemene pro KVH
- Doklad o výběru plemeníka k plemenitbě, udělený výběrovou komisí
- Osvědčení o genetickém typu (DNA)
- Vyšetření spermatu ke kvalitativnímu posouzení pohlavních funkcí hřebce

Do hlavní plemenné knihy klisen jsou požadavky na zápis následující:

- Klisny pocházející z rodičů zapsaných do plemenné knihy
- Otcové a otcové matek v přímé mateřské linii do 5. generace předků
- Absolvování předepsané zkoušky výkonnosti v hodnocení typu, exteriéru a mechaniky s minimálním počtem 7. bodů. A minimální počet u užitkových vlastností nesmí být nižší než 5 bodů.
- Splnění stanovených parametrů standardu pro KVH. V případě nesplnění budou klisny zapsány do přípravného oddílu PK

Do plemenné knihy klisen jsou požadavky na zápis do plemenné knihy následující

- Klisny pocházející z rodičů zapsaných v plemenné knize
- Otcové a otcové matek v přímé mateřské linii do 5. generace předků
- Absolvování zkoušek výkonnosti v hodnocení typu, exteriéru a mechaniky pohybu s minimálním počtem 6. bodů. A ostatní užitkové vlastnosti minimálně 5 bodů.

1. pomocná plemenná kniha

Podmínky pro zapsání:

- Klisny pocházející z rodičů zapsaných do plemenné knihy.
- Otcové a otcové matek v přímé mateřské linii do 3. generace předků
- Klasifikace jednotlivých hodnocených znaků při zkouškách výkonnosti musí dosáhnout nejméně 4. bodů
- Klisny nemusí splňovat stanovené parametry standardu pro KVH

2. pomocná plemenná kniha

- Klisny pocházející z rodičů zapsaných do plemenné knihy

- Otcové a otcové matek v přímé mateřské linii do 3. Generace předků
- Hranice pro kvantitativní hodnocení typu, exteriéru a výkonnosti není stanovena
- Klisny nemusí splňovat stanovené parametry standardu pro KVH

Mohou zde být klisny, které neabsolvovaly výkonnostní zkoušky nebo je z různých důvodů nedokončily (**anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy**).

2.8 Užitkové a psychické vlastnosti starokladrubských koní

Užitkové vlastnosti

Plemeno se vyznačuje pozdním dospíváním, dlouhověkostí, dobrou plodností, pevnou konstitucí, adaptabilitou pro různá prostředí, dobrou krmitelností a velmi dobrým pracovním charakterem (**anonym 14 www.genetickezdroje.cz**).

Psychické vlastnosti

Zvířata jsou živého temperamentu, vyrovnaného charakteru, snadno ovladatelná, učenlivá, pracovitá a dobře spolupracující s lidmi.

Exteriérové vlastnosti

Mezi bělouši a vraníky ale existují exteriérové rozdíly. Bělouši jsou ušlechtilejší ve stavbě těla, s výraznější akcentací podílu orientální krve obsažené v koních starošpanělských (**Dušek, 1992**).

Vraníci zdědili více neapolských vlastností, takže jsou méně ušlechtilí, více mohutnější, mají výrazný klabonos a lesklou černou srst bez bílých znaků, které jsou nepřípustné (**anonym 8 webkralovstvizakone.wz.cz**).

Vliv norické krevní příměsi, pochází z rozsáhlého chovu v oblasti kláštera Riess. Trup vraníků byl více válcovitý, často s kratším, někdy i obráceném krku. A hlavně měl sráznější a střechovitou zád' – připomínka krevního podílu Norika.

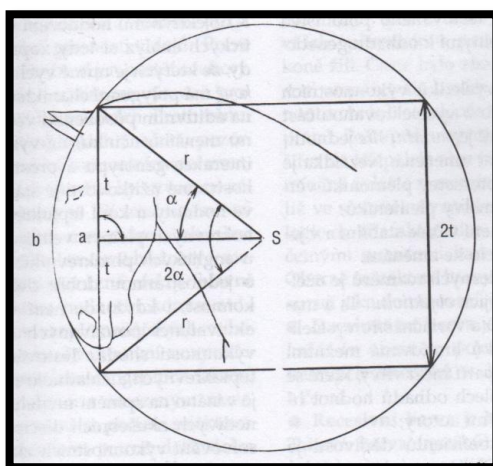
Bělouši měli klabonos celoprofilový a méně výraznější než vraníci. U některých jedinců z řad vraníků byl klabonos výraznější, někdy až neobvykle velký. V linii Sacramoso se ukazoval klabonos jen v nosní části. Vraníci mají těžší hlavu, bělouši mají i při protáhlém tvaru hlavy ušlechtilejší stavbu lebky. Tyto kraniologické rozdíly byly mezi oběma stády zřetelné.

Velké rozdíly byly i v mechanice pohybu, která byla prostornější u běloušů. Krátký, vysoký energický chod byl dříve žádaný při ceremoniálech, jak u vraníků na pohřebním ceremoniálu, tak u běloušů (Dušek, 1992).

2.9 Dědivost klabonosu

Pro dědivost klabonosu se zjistila vyšší hodnota koeficientu dědivosti, a to 0,71. Při kvantifikaci klabonosu, jehož dědivost nebyla dosud stanovena, se charakterizoval podílovou hodnotou absolutní (lineární), délku hlavy (a) jako vzdálenost mezi týlním hrbolem a nejorálnějším bodem horní čelisti v mediální rovině (měřeno Wilkensovým kružidlem), a relativní (nelineární) délku hlavy (b) měřenou opět v uvedených bodech páskovou mírou vedenou po čelní a nosní části. Klabonos se charakterizoval jako kruhová úseč ohraničená oběma délkami (a , b), kde absolutní délka hlavy je tětiva, relativní délka hlavy je délkou kruhového oblouku. Pro klabonos tedy byla zjištěna vysoká hodnota koeficientu dědivosti, z toho vyplývá, že klabonos je oproti rovné linii hlavy dominantní. Ale pro délku hlavy byl koeficient dědivosti nízký, což je logické, vzhledem k menší proměnlivosti délek hlavy, zatímco v projevu klabonosu jsou rozdíly podstatně vyšší, výraznější (Dušek, 2011).

Obr. č. 1 - Geometrické schéma kvantifikace klabonosu pro odhad jeho dědivosti



2.10 Označování starokladrubských koní

Způsob označování starokladrubských koní vychází z ustanovení zákona č. 154/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů a prováděcí vyhlášky Mze ČR č. 136/2004 Sb. k tomuto zákonu.

K označování a následné identifikaci starokladrubských koní se používají výžehy se slovním a grafickým popisem. Výjimečně je povoleno u koní narozených v zahraničí ověření původu analýzou DNA se slovním a grafickým popisem a označením čipem.

Starokladrubští koně se označují na základě historické tradice systémem kmenových a rodových výžehů, které jsou uvedeny v příloze.

Umístění výžehů – v sedlové poloze 4 prsty za zadním okrajem lopatky a střední linie páteře.

- Levé sedlo – kmenový výžeh otce, pod ním rodový výžeh matky.
- Pravé sedlo – pořadové číslo hříběte po otci.
- Levé stehno nebo levá žuchva – vlastnický výžeh chovatele (není povinné) **(anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy).**

2.11 Šlechtitelský program populace Starokladrubských koní

Tab. č. 2: přehled zakladatelů čistokrevných klasických kmenů starokladrubských koní

Název	Barva	Rok narození	Plemeno	Původ
Generale	Bělouš	1787	Starokladrubské	Slovensko (Kopčany)
Generalissimus	Bělouš	1797	Starokladrubské	Slovensko (Kopčany)
Sacramoso	Vraník	1800	Starokladrubské	Morava (Kroměříž)
Napoleone	Vraník	1845	Italskošpanělské	Itálie (Řím)
Solo	Vraník	1927	Starokladrubské	Hřebčín Kladruby n. L.
Favory	Plavák	1779	Starokladrubské	Hřebčín Kladruby n. L.

Tab. č. 3: přehled zakladatelů čistokrevných neklasických kmenů starokladrubských koní

Název	Barva	Rok narození	Plemeno	původ
Siglavi Pakra	Vraník	1946	Lipické	Hřebčín Dakovo (Chorvatsko)
Romke	Vraník	1966	Fríské	Nizozemsko
Rudolfo	Bělouš	1968	Lusitano	Portugalsko

Současná populace je rozdělena na 5 čistokrevných klasických kmenů a 3 čistokrevné neklasické kmeny, z nichž jsou: GENERALE, FAVORY a RUDOLFO bělouši, SOLO a SIGLAVI PAKRA vraníci a GENERALISSIMUS, SACRAMOSO a ROMKE se vyskytují v obou barevných variantách (bělouši, vraníci). Čistokrevný klasický kmen NAPOLEONE zanikl v roce 1922 (**anonym 9 www.nhkladruby.cz/linie**).

Původ starokladrubského koně je možno vysledovat zpět k 8 zakladatelkám čistokrevných klasických rodin a 7 zakladatelkám čistokrevných neklasických rodin, jejichž přehled je uveden v následujících tabulkách (**anonym 13 www.nhkladruby.cz/rodiny**).

Tab. č. 4: Přehled zakladatelek čistokrevných klasických rodin starokladrubských koní

Název	Barva	Rok narození	Plemeno	Původ
Africa	Bělka	1740	starokladrubské	Hřebčín Kladruby n. L.
Rava	Bělka	1755	Starokladrubské	Hřebčín Kladruby n. L.
Deflorata	Bělka	1767	Dánskošpanělské	Frederiksborg (Dánsko)
Almerina	Vranka	1769	Starokladrubské	Hřebčín Kladruby n. L.
Sardinia	Bělka	1770	Lipické	Hřebčín Lipica (Slovinsko)

Ragusa	Vranka	1888	Starokladrubské	Hřebčín Kladruby n. L.
Cariera	Hnědka	1894	Teplokrevné	Hřebčín Kladruby n. L.
Madar VI	Bělka	1782	Lipické	Hřebčín Mezöhegyes (Maďarsko)

Tab. č. 5: přehled zakladatelek čistokrevných neklasických rodin starokladrubských koní

Název	Barva	Rok narození	Plemeno	Původ
15 Narcis (I)	Vranka	1939	Starokladrubské	Chrást u Chrudimi
67 Xandra	Bělka	1938	Teplokrevné	Neznámý původ
154 Bárta	Vranka	1953	Orlovský klusák	Hřebčín Chrenovojský (Rusko)
Favora Č3912	Bělka	1963	Starokladrubské	Privátní – volný chov
Dana (G) Č3934	Bělka	1969	Starokladrubské	Privátní – volný chov
292 Ritorna	Vranka	1974	Teplokrevné	Hřebčín Slatiňany
Gita (G) Č399	Bělka	1974	Teplokrevné	Privátní – volný chov

2.12 Kontrola užítkovosti

Zahrnuje vlastnosti produkční – růst a vývin, vlastnosti reprodukční – samčí a samičí plodnost, dlouhověkost, kontrolu zdraví a jeho dědičnosti. Je vedena písemnou formou (připouštěcí protokoly, knížky měření koní, zdravotní karty koní) i duplicitně počítačovou databází.

Zjišťování dědičných vad a zvláštností na základě informací ze zdravotních záznamů, které jsou evidovány v databázi starokladrubských koní, při třídění koní jsou vady specifikovány v zápisech a jsou vyhodnocovány dle jednotlivých otců

a matek. Jednotlivé vady jsou evidovány v rámci lineárního popisu čtyřletých koní a jsou zároveň i vyhodnocovány. Na této problematice se spolupracuje s vědeckými pracovišti prostřednictvím grantových programů.

2.12.1 Testační odchovy

Účel testace:

Účelem testace je kvalitní odchov hřebečků a včasné vyhodnocení kontroly dědičnosti plemenných hřebců a vlastní užitkovosti testovaných hřebečků ve srovnatelných podmínkách.

Kapacita:

Testační zařízení musí splňovat kritéria pro jeho uznání a počet vybraných starokladrubských hřebečků stejného ročníku musí být minimálně 10ks.

Komise a výběr hřebečků do testu:

Pro vlastní výběr do testu, hodnocení hříbat v testu a závěrečnou zkoušku je jmenovaná komise RPK. Hřebečci v majetku Národního hřebčína Kladruby nad Labem, s. p. o. budou vybráni komisí v rámci podzimního třídění koní, hřebečci soukromých chovatelů budou vybráni členy chovatelské komise v rámci označování hříbat.

Hřebečci narození v roce zahájení testu mohou být naskladňováni do odchovny od věku minimálně 5 měsíců, nejpozději však do 30. 11. téhož roku.

Důvodem k vyřazení hřebečka z testu je úhyn, nutná porážka a vážné zdravotní problémy. Jinak je možno vyřadit hřebečka jen komisionálně.

Provoz testační odchovny se řídí provozním řádem schváleným Radou PK. Tento řád upřesňuje předepsanou evidenci, zootechnické požadavky a zásady odchovu.

Testační zařízení musí garantovat celou testaci včetně závěrečné zkoušky.

Kontrola výkonnosti:

Zahrnuje:

- zkoušky výkonnosti hřebců a klisen – zkušební systém hřebců a klisen je součástí šlechtitelského programu
- sportovní výkonnost

Systém uložení a zpracování údajů kontroly výkonnosti – archivace v písemné formě, duplicitně je vedena v počítačové databázi. Výsledky jsou každoročně zveřejňovány.

Další části šlechtitelského programu

- Popis, evidence a vyhodnocení znaků lineárního popisu
- Ocenění genetické hodnoty
- Selektce
- Sestavení a realizace přípařovacích plánů
- Využití biotechnických metod ve šlechtění
(anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy)

2.13 Možnost využití

Habsburská monarchie chovala bělouše v hřebčíně Kladrubech nad Labem, jako elegantního galakarosiéra u císařského dvora. Pro pohřební účely se vraníci zapřahali do kočárů vysokých církevních hodnostářů.

Starokladrubský kůň se používal také v zemědělství, a tak v 19. století působilo v zemském chovu větší množství hřebců (**Dušek, 1992**).

Je ale také jezdecký kůň. Nyní se používá hlavně ve vozatajském sportu (**Hermesen, 1998**).

V dnešní době jsou žádaní v zahraničí. Uplatňují se také v různých slavnostech, kterým dodávají svojí okázalostí a ojedinělostí skutečný lesk a velikost (**Dušek, 1992**).

Starokladrubští bělouši působí u švédského a dánského dvora.

U nás se používají v drezuře, v ukázkách předvedení prvků vysoké španělské školy a ve službách jízdních policistů v Praze, Pardubicích a Ostravě. Starokladrubští koně jsou pro svůj vyrovnaný charakter používáni také pro hiporehabilitaci a rekreační ježdění (www.nhkladruby.cz/kladruby-nad-labem).

Současné využití kladrubských koní je rozmanité, požívají se jako kočároví a tažní koně, ale často se kříží s lehčími plemeny, aby se získali dobří jezdečtí koně. Jsou to vynikající soutěžní kočároví koně, kteří jsou rychlí a vytrvalí a jsou často vidět na špičkových světových soutěžích (**Pickeralová, 1999**).

2.14 Výkonnost

Vlastnost koně plnit požadovanou práci v zájmu potřeby majitele koně se nazývá výkonnost. Hlavní praktické využití, je práce vykonávána použitím fyzické síly. Tím se liší od většiny ostatních druhů hospodářských zvířat produkujících potraviny nebo suroviny, případně obojí (**Misař a Jiskrová, 2005**).

V 18. a 19. století došlo ke zvratu v chovu koní a jejich testaci při nastupujících společensko-ekonomických změnách v důsledku rozvoje průmyslu. Bylo tedy žádoucí urychlené zvyšování výkonnosti koní v zemědělství, které muselo zvýšit produktivitu, a rovněž v rozšiřujícím se sportovním ježdění, které mělo v té obě více charakter společenský. V chovu jednotlivých plemen byla postupně stanovena výkonnostní kritéria, jejichž objektivita byla rozdílná (**Dušek, 2011**).

Výkonnostní zkoušky koní jsou obdobou testace užitkových vlastností v chovu ostatních druhů hospodářských zvířat. Na rozdíl od jiných druhů hospodářských zvířat testují pracovní schopnost koní a slouží selekci výkonných a nejvýkonnějších jedinců k plemenitbě (**Misař a Jiskrová, 2005**).

2.15 Výkonnostní zkoušky

Podmínky výkonnostních zkoušek stanovuje Řád plemenné knihy starokladrubského koně.

2.15.1 Zkoušky výkonnosti hřebců a klisen

Před zapsáním hřebců a klisen do plemenné knihy (kromě klisen zařazených do přípravného oddílu - 2. PKK) musí absolvovat přiměřený výcvik ukončený zkouškami výkonnosti, včetně splnění následujících podmínek.

Zkoušky výkonnosti starokladrubských hřebců a klisen jsou dvoudenní.

Posouzení celkového tělesného vývinu podle růstového standardu musí být provedeno k datu zařazení do zkoušek výkonnosti.

V roce konání zkoušek výkonnosti musí být hřebci a klisny starokladrubského plemene nejméně 4letí.

Původ musí odpovídat požadavkům Řádu PK.

Hřebci a klisny zařazení do výcviku ke zkouškám výkonnosti musí být zdraví, prosti zjevných dědičně podmíněných konstitučních vad a chorob.

Kůň přihlášený do zkoušek výkonnosti musí být okován alespoň na hrudních končetinách.

Pro zkoušky výkonnosti jsou předepsány:

Korektní jezdecký úbor a korektní uzdění, sedláni a postroj vhodné pro danou disciplínu (podle pravidel jezdeckého sportu).

Posuzované znaky, vlastnosti a zkušební disciplíny při výcviku a zkouškách výkonnosti: hodnotí se typ a pohlavní výraz, exteriér a výkonnost.

Všechny znaky a užitkové vlastnosti se hodnotí desetibodovou stupnicí (možno hodnotit i na 0,5 body).

Projev znaku je slovně vyjádřen následovně:

- nedostatečný 1-2 body
- podprůměrný 3-4 body
- průměrný 5-6 bodů
- nadprůměrný 7-8 bodů
- vynikající 9-10 bodů.

Preference jednotlivých znaků je určena významovým součinitelem.

Na zkouškách výkonnosti se hodnotí tyto vlastnosti:

Typ a pohlavní ráz (A)

Typ se posuzuje vzhledem k plemenné příslušnosti na základě charakteristiky plemen stanovené chovným cílem. Přihlíží se k typové diferenciaci podmíněné pohlavním dimorfismem.

Exteriér (B)

V rámci exteriéru se hodnotí hlava, krk, hřbet, bedra, hrudník, záď, končetiny hrudní, končetiny pánevní a celkový soulad. Končetiny jsou hodnoceny včetně kopyt. V rámci hodnocení celkového souladu je hodnocena harmonie tělesné stavby společně s ušlechtilostí včetně rámce při respektování chovného cíle.

Výkonnost (C)

Celková výkonnost koně je hodnocena jednak ve výcviku, dále v disciplínách zkoušek výkonnosti (příježděnost, mechanika pohybu, maraton, ovladatelnost spřežení a zkouška spolehlivosti v tahu v samotě).

Výcvik (C1)

Známky za výcvik stanoví vedoucí výcviku nebo majitel na základě posuzování uvedených užitkových vlastností v rámci celého přiměřeného výcviku.

Při zkouškách výkonnosti může být podle projevu hřebce a klisny provedena příslušnou komisí korekce známek za výcvik udělených vedoucím výcviku nebo majitelem.

Příježděnost (C2)

Pro posouzení této absolvují koně individuálně předepsanou drezurní úlohu na obdélníku 20 m x 60 m, nebo 20 m x 40 m dle podmínek. Rozhoduje předseda zkušební komise (viz příloha 1).

Mechanika pohybu (C3)

Je posuzována komisí v průběhu celých zkoušek výkonnosti, je hodnocen takt, prostornost, pružnost, akce a kadence a způsob předvádění končetin ve všech chodech.

Maraton (C4)

V rámci této disciplíny absolvují koně v páru nebo v jednospreži v lehké zápřeží terénní jízdu s předepsaným počtem a délkou krokových a klusových úseků, včetně stanovených rychlostí a překážek (viz příloha 4).

Hodnocení maratonu

a) Absolvování maratonu se hodnotí komplexně, tj. chování a výkon každého koně v celém maratonu je hodnocen jednou známkou (rozsah stupnice 0 až 10 bodů).

b) Penalizace

1. Nedodržení stanoveného chodu (za vyšší chod) - za každých 10 sekund trvání se strhává 0,25 trestného bodu z možných 10 b. Každý kůň ve sprežení se hodnotí individuálně.

2. Překročení stanoveného času (překročení času kteréhokoliv úseku maratonu) – za každých 30 sekund překročení se strhne 0,5 trestného bodu.

3. Neposlušnost, odepření pohybu

– první zastavení nebo vybočení 0,5 trestného bodu

– druhé zastavení nebo vybočení u téže překážky 1 trestný bod

– třetí zastavení nebo vybočení u téže překážky 2 trestné body

– čtvrté zastavení nebo vybočení u téže překážky se hodnotí vyloučením

Za chybu na překážce (vybočení, odepření poslušnosti atd.) se přidělují trestné body každému koni individuálně podle míry zavinění.

Součet trestných bodů z části b) se odečte od přidělených bodů v části a) a výsledek je hodnocením maratonu (C4).

c) V případě vážné poruchy postrojování koní nebo poruchy kočáru během maratonu je sledovaný čas v příslušném úseku maratonu po dobu opravy přerušen přítomným komisařem.

d) Na každé sprežení určí předseda komise 1 komisaře, který v jednotlivých úsecích maratonu na stopkách sleduje čas a zaznamenává neposlušnosti a překročení času a uděluje trestné body. Po dokončení maratonu se bodově vyhodnotí individuálně každý kůň.

Ovladatelnost spřežení (C5)

Posuzuje se při předvedení drezurní úlohy a parkuru spřežení pro dvojspřeží nebo jednospřeží, koně absolvují předepsanou drezurní úlohu (C5a) a ihned návazně předepsaný parkur (C5b) na vymezené ploše 100 m x 40 m (viz příloha 2 a 3).

Každý kůň ve spřežení se hodnotí samostatně, jednou známkou za drezurní úlohu (viz příloha) a jednou známkou za parkur spřežení.

Zkouška spolehlivosti v tahu v samotě (C6)

Provádí se v jednospřeží v saních. Hmotnost saní plus břemene se rovná min. patnácti procentům relativní tažné síly koně (tj. cca 1/3 hmotnosti koně). Zkouška probíhá na 100 m dlouhé pískové dráze s rovným povrchem, na které kůň podle pokynů zkušební komise třikrát zastaví a zabere. Kůň je veden na opratích. Po třetím odepření tahu je kůň ze zkoušky vyřazen.

V disciplíně se hodnotí poslušnost koně, klidné a plynulé zabírání a styl tahu. Každý záťah se boduje individuálně. Znamka charakterizuje všechny posuzované ukazatele.

Podmínkou úspěšného absolvování zkoušek výkonnosti hřebců a klisen starokladrubského plemene je hodnocen min. 5 body u typu a exteriérových znaků a min. 4 body u každého užitkového znaku viz tab. č. 6 (C1, C2, C3, C4, C5, C6).

Koně mohou v případě zranění při zkouškách výkonnosti opakovat celé zkoušky výkonnosti nebo jen disciplíny, které neabsolvovali.

Při dokončení zkoušek výkonnosti a nesplnění limitu v jedné disciplíně, mohou koně opakovat tuto disciplínu v odůvodněných případech maximálně 2x v termínech stanovených Radou plemenné knihy (**anonym 13 www.nhkladruby.cz/rad-plemence-knihy**).

3 CÍL PRÁCE

Starokladrubský kůň je národní kulturní památkou a zároveň i genetickým živočišným zdrojem. Cílem chovu je, zachovat charakteristické znaky a vlastnosti plemene včetně výkonnostních vlastností, které se posuzují při zkouškách výkonnosti.

Cílem práce bylo:

- Zpracovat přehled o historii vývoje, charakteristických vlastnostech, možnostech pracovního využití
- Zpracovat informace o vývoji a případných změnách utváření zevnějšku
- Zpracovat údaje o průběhu a výsledcích výkonnostních zkoušek
- Zpracovat informace o uplatnění koní tohoto plemene ve sportovních soutěžích České jezdecké federace a případně dalších možnostech uplatnění

4 MATERIÁL A METODIKA

Pro získání výsledků práce byly podkladovým materiálem výsledky výkonnostních zkoušek, plemenná kniha starokladrubských koní a stránky České jezdecké federace.

Informace byly zpracovány pro kategorie koní: hřebci, klisny v bílé a vrané barvě v některých případech se vyskytla i hnědá barva.

Výsledky výkonnostních zkoušek byly zpracovány celkem od 860 koní v rozmezí let 1995–2016. V soutěžích České jezdecké federace se zúčastnilo celkem 234 koní v letech 2013-2016.

Sledované ukazatele:

- u změn utváření zevnějšku: kohoutková výška hůlková, kohoutková výška pásková, obvod hrudníku, obvod holeně, hmotnost.
- u výsledků výkonnostních zkoušek: typ a pohlavní výraz, tělesné linie, fundament, celkový soulad, příježděnost, celkový dojem, krok, klus, cval, maraton, drezurní zkouška, vozatajský parkur, 1. zabrání, 2. zabrání, 3. zabrání.
- u výsledků soutěží České jezdecké federace: počet koní startujících v kategoriích: skoky, drezura, všestrannost, spřežení.

Veškeré údaje byly zpracovány do tabulek, grafů a z těch dále byly vyvozeny závěry a doporučení pro chovatele.

5 VÝSLEDKY A DISKUZE

5.1. Změny utváření zevnějšku u jednotlivých kategorií koní

5.1.1 Starokladrubští bělouši – hřebci

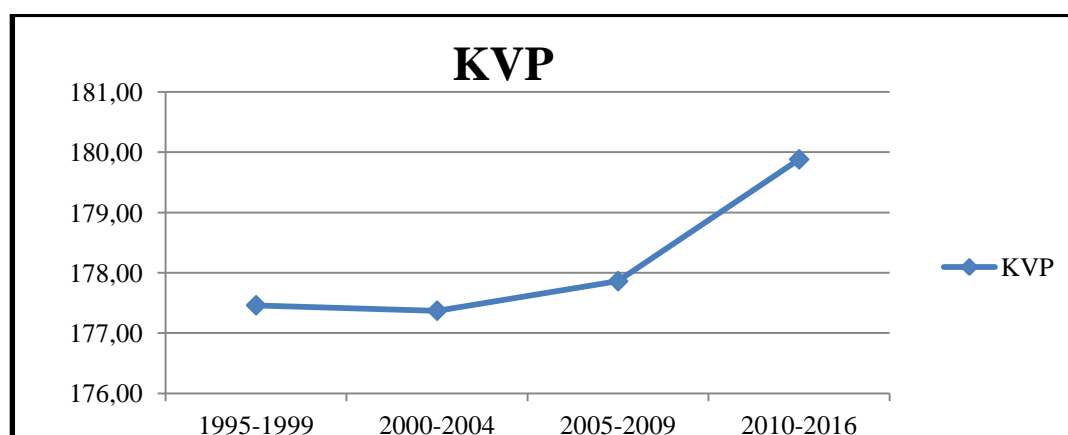
- Kohoutková výška pásková

Od roku 1995 do roku 2009 se hodnoty měnily jen o desetiny cm. Pohybovaly se mezi 177 a 178cm. Vyšší zaznamenaná průměrná hodnota byla za posledních šest let a to o celé 2cm na hodnotu 179,88cm. Nejvyšší maximální hodnota 191cm byla zaznamenaná v období 2000-2004 ve stejných letech se také vyskytla i nejnižší hodnota a to o celých 20cm méně.

Tab. č. 6: Kohoutková výška pásková starokladrubští bělouši – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	13,00	40,00	30,00	36,00
KVP	177,46	177,37	177,86	179,88
MIN	172,00	171,00	174,00	172,00
MAX	183,00	191,00	182,00	184,00

Graf. č. 1: Kohoutková výška pásková starokladrubští bělouši – hřebci



- Kohoutková výška hůlková

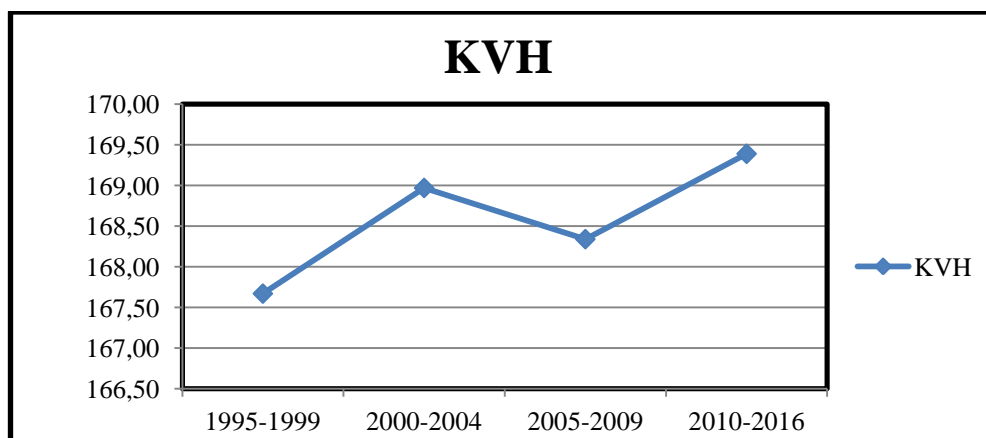
Kohoutková výška hůlková je důležitá hodnota, podle které jsou koně zařazeni do plemenných knih. Standard plemene je nastaven pro hřebce takto: minimální výška je stanovena na 162 cm, maximální výška je 174 cm.

Za posledních dvacet let, žádný kůň neměřil méně, než udává standard plemene, avšak v období v letech 2000-2004, se vyskytl jedinec, který překročil maximální výšku. Průměrná hodnota za určené období let všech jedinců, se vešla do hodnot standardu. Průměrná hodnota má tendenci se střídat, nejvyšší zjištěná je za posledních 5 let, a to 169,39 cm.

Tab. č. 7: Kohoutková výška hůlková starokladrubští bělouši – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	13,00	40,00	30,00	36,00
KVH	167,67	168,97	168,34	169,39
MIN	163,00	163,00	165,00	162,00
MAX	173,00	177,00	172,00	173,00

Graf. č. 2: Kohoutková výška hůlková starokladrubští bělouši – hřebci



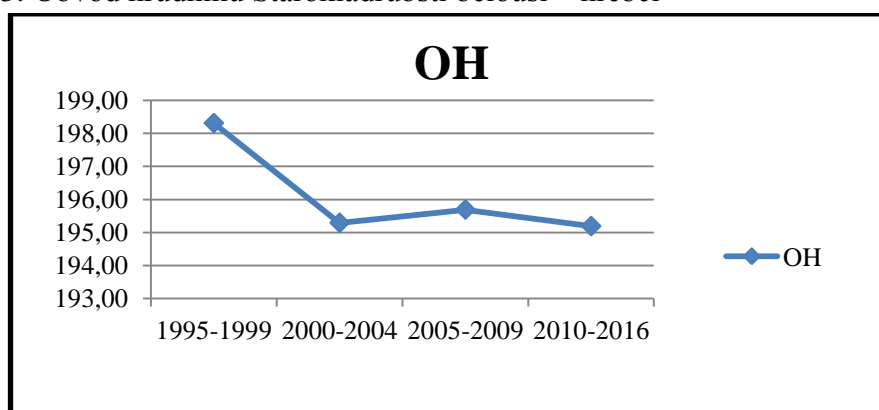
- Obvod hrudníku

Nejvyšší naměřená průměrná hodnota 198,31cm byla v období let 1995-1999, poté klesla o tři centimetry, v období let 2005-2009, se mírně se zvýšila a poté má tendenci mírně klesat. Dříve byly koně těžšího typu, takže vyšší hodnoty přisuzují právě potomkům, které jsou po těchto koních. V dnešní době se dává přednost lehčím typům koní, proto se postupně hodnota snižuje. Minimální hodnota za sledované období je 185cm. Maximální naměřená hodnota 212cm se vyskytla v letech 2000-2004.

Tab. č. 8: Obvod hrudníku starokladrubští bělouši – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	13,00	40,00	30,00	36,00
OH	198,31	195,29	195,69	195,19
MIN	190,00	185,00	187,00	187,00
MAX	205,00	212,00	209,00	206,00

Graf č. 3: Obvod hrudníku Starokladrubští bělouši – hřebci



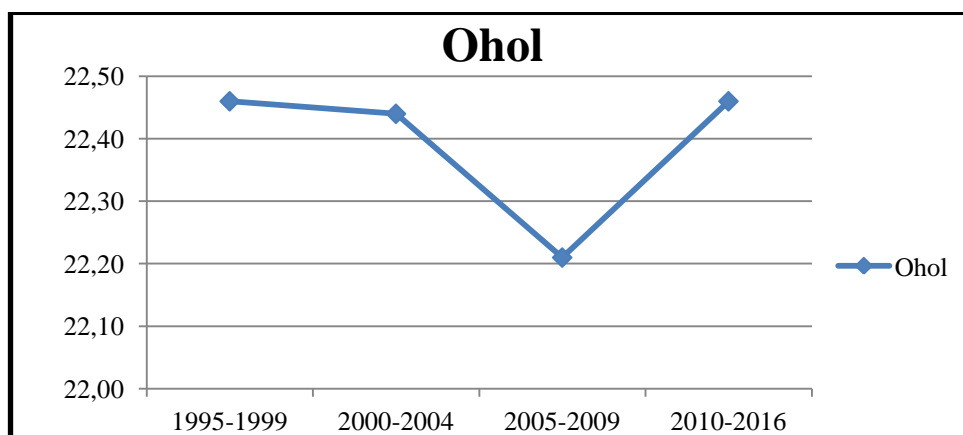
- Obvod holeně

Obvod holeně se drží přibližně na stejných hodnotách mezi 22-23cm. Nejvyšší naměřená hodnota byla v období let 2000-2004, a to 25 centimetrů. V ostatních letech se hodnota drží na 23 cm. Mírný výkyv byl mezi roky 2005-2009, hodnota se snížila na 22,21 cm. Přikládám to, vzhledem k předchozím výsledkům, k počtu koní, které měli nižší hodnoty kohoutkové výšky, takže zřejmě byli i lehčí v typu.

Tab. č. 9: Obvod holeně starokladrubští bělouši – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	13,00	40,00	30,00	36,00
Ohol	22,46	22,44	22,21	22,46
MIN	21,00	21,50	21,50	21,50
MAX	23,50	25,00	23,00	23,00

Graf č. 4: Obvod holeně starokladrubští bělouši – hřebci



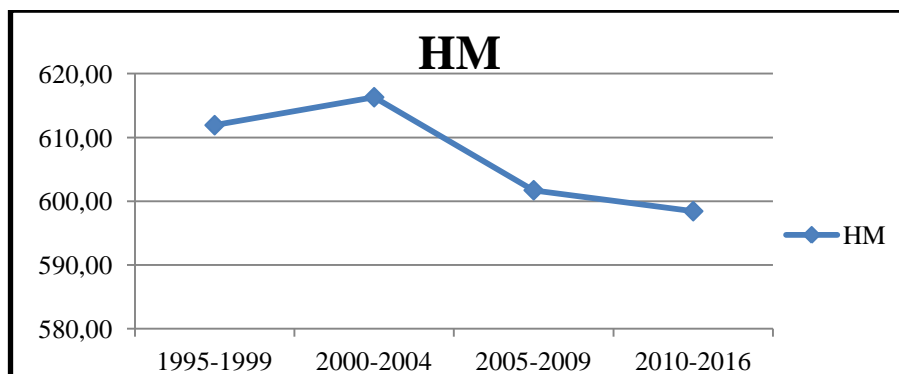
- Hmotnost

Průměrná hmotnost hřebců-běloušů byla nejvyšší v rozmezí let 2000-2004, a to 616,3 kg, poté klesla až na hodnotu 598,43 kg. Nejnižší hodnota za posledních dvacet let byla naměřena 530 kg, nejvyšší byla naměřena v letech 2010-2016, a to 705 kg.

Tab. č. 10: Hmotnost starokladrubští bělouši – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	13,00	40,00	30,00	36,00
HM	611,92	616,30	601,72	598,43
MIN	560,00	530,00	530,00	550,00
MAX	665,00	690,00	665,00	705,00

Graf č. 5: Hmotnost starokladrubští bělouši – hřebci



5.1.2. Starokladrubští bělouši – klisny

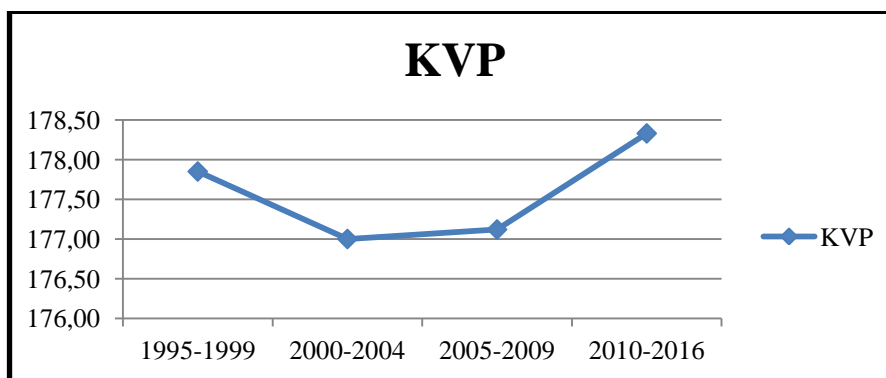
- Kohoutková výška pásková

Bílé klisny mají velké rozdíly mezi minimální a maximální hodnotou, někdy až o třicet centimetrů. Průměrná hodnota je téměř totožná s hřebci. Nejnižší hodnota byla naměřena mezi lety 1995-1999, a to 164 cm. Nejvyšší hodnota za posledních dvacet let se vyskytla v letech 2000-2004, a to 190 cm. V posledních letech se průměrná hodnota výšky páskové u klisen zvyšuje z 177,85 na hodnotu 178,33.

Tab. č. 11: kohoutková výška pásková starokladrubští bělouši – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	38,00	104,00	79,00	90,00
KVP	177,85	177,00	177,12	178,33
MIN	164,00	167,00	168,00	165,00
MAX	184,00	190,00	187,00	187,00

Graf č. 6: Kohoutková výška pásková starokladrubští bělouši – klisny



- Kohoutková výška hůlková

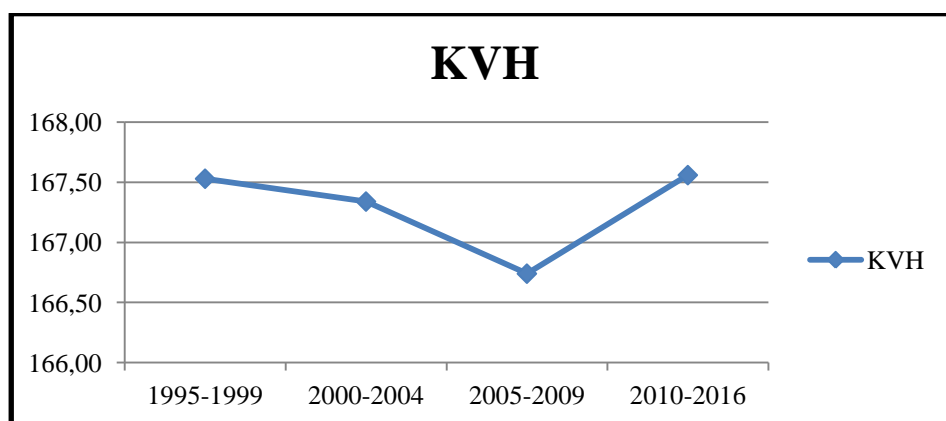
I u klisen je tato hodnota velmi důležitá pro zařazení do plemenné knihy. Průměrná hodnota se pohybuje mezi 166 a 167cm. Nejvyšší naměřená hodnota byla naměřena v letech 2010-2016, a to 177 cm, nejnižší mezi lety 1995-1999, 153 cm.

Pro zařazení do plemenné knihy je minimální hodnota 159 cm a nejvyšší může dosahovat 171cm. Jak vidíme z grafu, tak skoro v každém období některá z klisen nesplnila daná kritéria.

Tab. č. 12: Kohoutková výška hůlková starokladrubští bělouši – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	38,00	104,00	79,00	90,00
KVH	167,53	167,34	166,74	167,56
MIN	153,00	156,00	158,00	159,00
MAX	173,00	176,00	174,00	177,00

Graf č. 7: Kohoutková výška hůlková starokladrubští bělouši – klisny



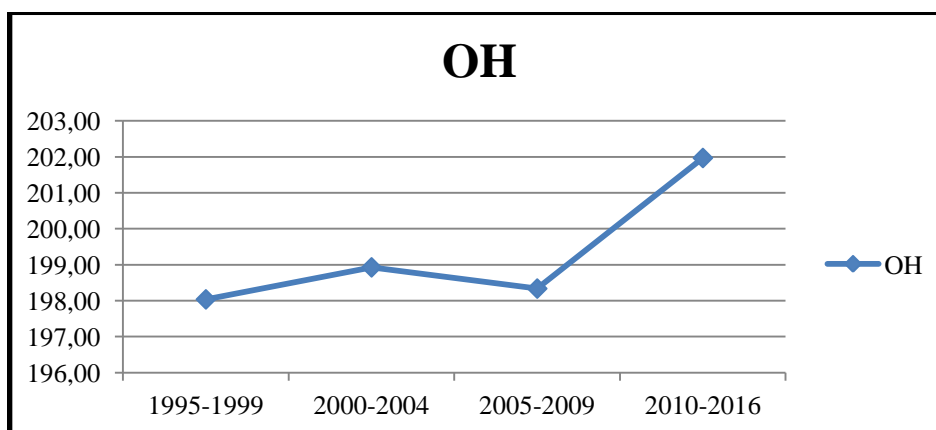
- Obvod hrudníku

Obvod hrudníku se v období let 1995-2009 příliš neměnil. Až v posledních šesti letech prudce narostl o více jak 3 cm z počátečních 198cm na 201,97cm. To můžeme také přičíst k tomu, že se zvyšoval celkový rámeček klisen za poslední leta.

Tab. č. 13: Obvod hrudníku starokladrubští bělouši – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	38,00	104,00	79,00	90,00
OH	198,04	198,93	198,34	201,97
MIN	176,00	185,00	187,00	174,00
MAX	215,00	213,00	214,00	213,00

Graf č. 8: Obvod hrudníku starokladrubští bělouši – klisny



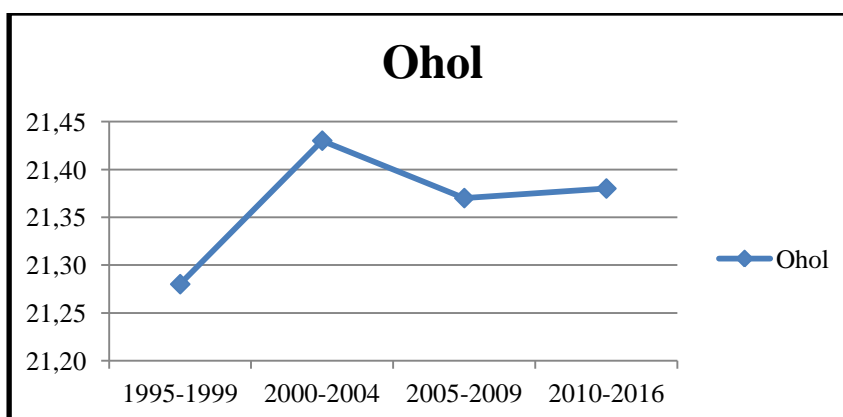
- Obvod holeně

Průměrný obvod holeně je v rozmezí 21–22 cm. Nejvyšší naměřená hodnota u klisen byla v letech 2000-2004, a to 23,5 cm, zato nejnižší byla naměřena mezi lety 1995-1999, o celých 5 centimetrů méně. Za posledních deset let se obvod holeně moc nemění.

Tab. č. 14: Obvod holeně starokladrubští bělouši – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	38,00	104,00	79,00	90,00
Ohol	21,28	21,43	21,37	21,38
MIN	18,50	19,80	19,00	19,50
MAX	23,00	23,50	23,00	22,50

Graf č. 9: Obvod holeně starokladrubští bělouši – klisny



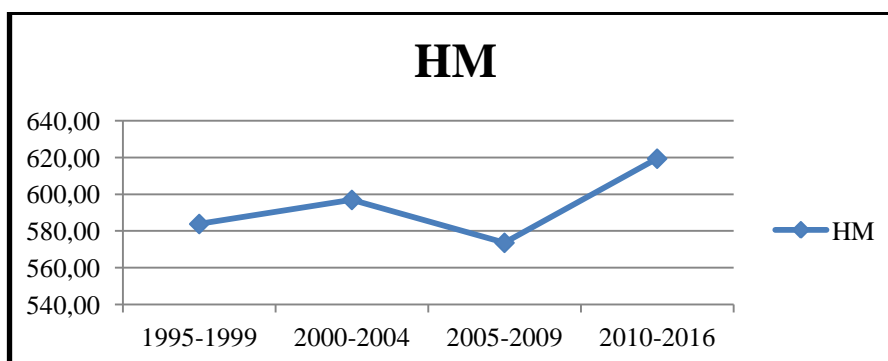
- Hmotnost

Hmotnost u klisen-bělek se pohybuje mezi 500 a 600 kg. V období 1995-1999 byla naměřena nejnižší hmotnost, a to 415 kg. Nejvyšší naměřená hmotnost byla hned následujících pět let, a to 755 kilo. Nicméně nejvyšší průměrná hmotnost byla až v období let 2010-2016.

Tab. č. 15: Hmotnost starokladrubští bělouši – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	38,00	104,00	79,00	90,00
HM	583,85	596,95	573,61	619,41
MIN	415,00	500,00	480,00	450,00
MAX	660,00	755,00	730,00	720,00

Graf č. 10: Hmotnost starokladrubští bělouši – klisny



5.1.3 Starokladrubští vraníci – hřebci

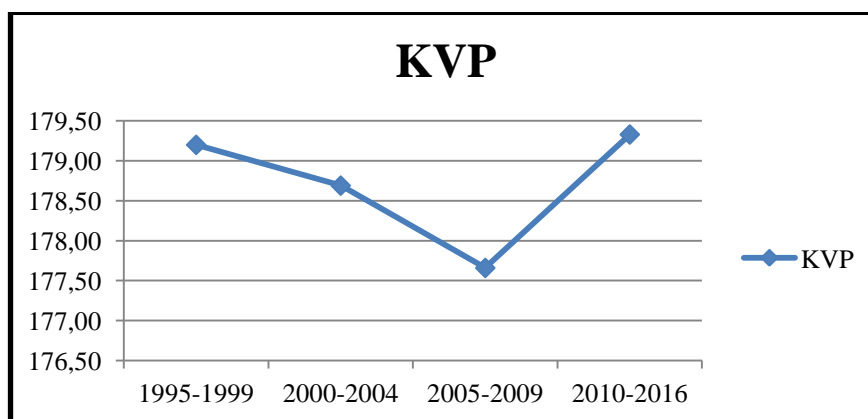
- Kohoutková výška pásková

Mezi lety 2005-2009, byla nejnižší průměrná hodnota, a to 177,66 cm. V tomto období je z tabulky vidět, že celkově se zkoušek zúčastnili hřebci dosahujících malých výšek. V ostatních letech se výška pohybovala okolo 179 cm.

Tab. č. 16: Kohoutková výška pásková starokladrubští vraníci – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	10,00	26,00	31,00	26,00
KVP	179,20	178,69	177,66	179,33
MIN	172,00	170,00	167,00	171,00
MAX	186,00	192,00	185,00	185,00

Graf č. 11: Kohoutková výška pásková starokladrubští vraníci – hřebci



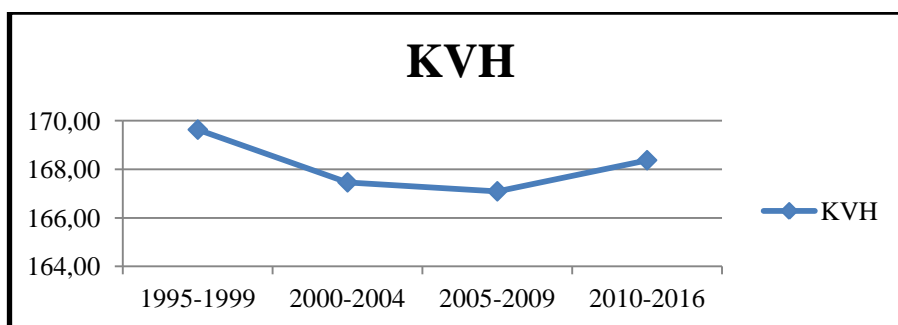
- Kohoutková výška hůlková

I pro vrané hřebce je tato míra stěžejní pro zařazení do plemenné knihy. Mezi lety 2000-2009, se zúčastnili zkoušek i ti hřebci, kteří nesplňovali ani nejmenší danou hodnotu a tou je 162 cm. Průměrná hodnota se nijak výrazně nezměnila za posledních 20 let.

Tab. č. 17: Kohoutková výška hůlková starokladrubští vraníci – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	10,00	26,00	31,00	26,00
KVH	169,63	167,46	167,09	168,37
MIN	162,00	159,00	155,00	162,00
MAX	176,00	179,00	172,00	174,00

Graf č. 12: Kohoutková výška hůlková starokladrubští vraníci – hřebci



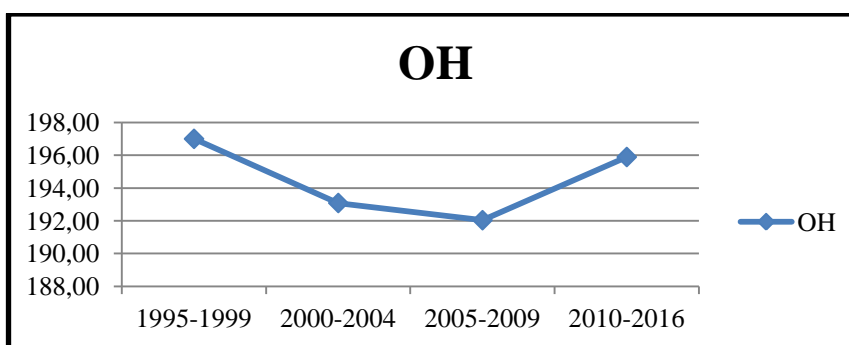
- Obvod hrudníku

Obvod hrudníku měl od roku 1995 tendenci se snižovat z počátečních 197 na konečných 192,03 v období 2005-2009, avšak od roku 2010 se hodnota zvýšila o 3 cm. V tomto období byla i nejvyšší naměřená hodnota 211 cm.

Tab. č. 18: Obvod hrudníku starokladrubští vraníci – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	10,00	26,00	31,00	26,00
OH	197,00	193,08	192,03	195,89
MIN	190,00	179,00	180,00	184,00
MAX	205,00	206,00	208,00	211,00

Graf č. 13: Obvod hrudníku starokladrubští vraníci – hřebci



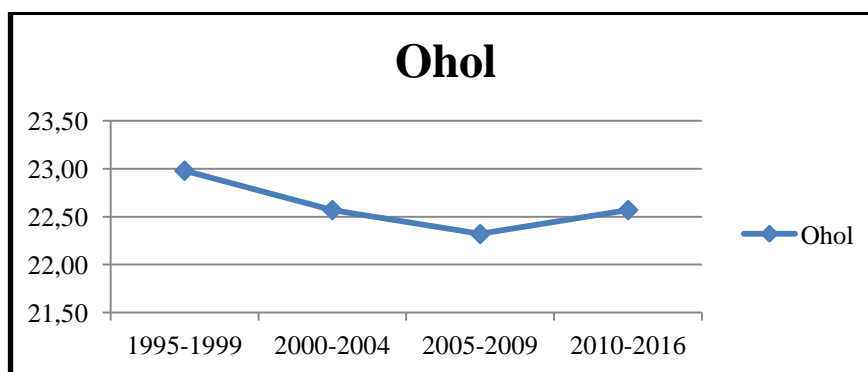
- Obvod holeně

U tohoto ukazatele se hodnota za posledních dvacet let mírně snižuje. V roce 2016, se však hodnota lehce zvýšila. Přisuzuji to menšímu počtu zúčastněných koní, i když hodnoty naměřené v tomto období byly docela vysoké.

Tab. č. 19: Obvod holeně starokladrubští vraníci – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	10,00	26,00	31,00	26,00
Ohol	22,98	22,57	22,32	22,57
MIN	22,00	21,50	21,00	22,00
MAX	24,00	25,00	23,00	24,50

Graf č. 14: Obvod holeně starokladrubští vraníci – hřebci



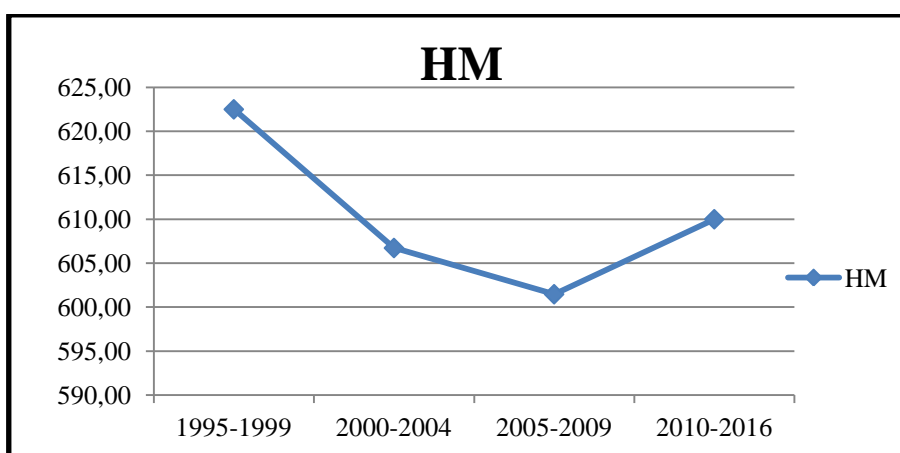
- Hmotnost

U vraných hřebců, co se týče hmotnosti docházelo, k velkým výkyvům. Nejvyšší průměrná hodnota byla v letech 1995-1999, poté klesala až do roku 2001, kdy opět začala hmotnost vzrůstat až na 610 kg.

Tab. č. 20: Hmotnost starokladrubští vraníci – hřebci

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	10,00	26,00	31,00	26,00
HM	622,50	606,73	601,47	610,00
MIN	570,00	485,00	500,00	550,00
MAX	670,00	690,00	700,00	675,00

Graf č.15: Hmotnost starokladrubští vraníci – hřebci



5.1.4. Starokladrubští vraníci – klisny

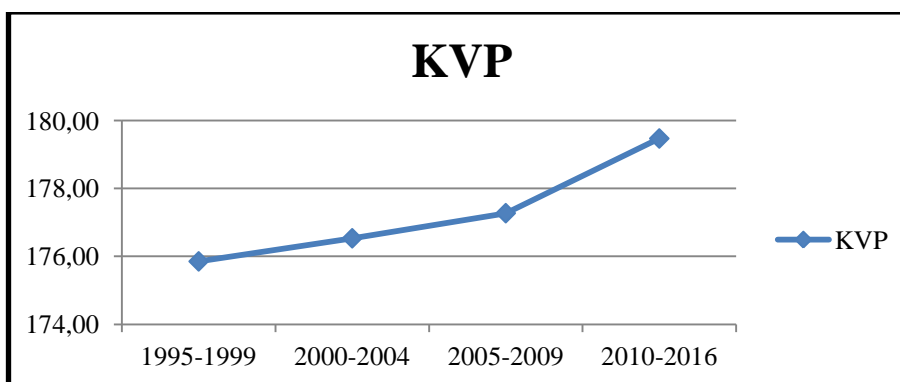
- Kohoutková výška pásková

Kohoutková výška pásková u klisen – vranek, se za posledních 20 let postupně zvyšovala, začala na hodnotě 175,85cm na hodnotu 179,47cm. Nejvyšší hodnota 196 cm, byla naměřena v rozmezí let 2005-2009.

Tab. č. 21: Kohoutková výška pásková starokladrubští vraníci – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	56,00	85,00	70,00	87,00
KVP	175,85	176,53	177,27	179,47
MIN	165,00	166,00	169,00	171,00
MAX	185,00	190,00	196,00	190,00

Graf č. 16: Kohoutková výška pásková starokladrubští vraníci – klisny



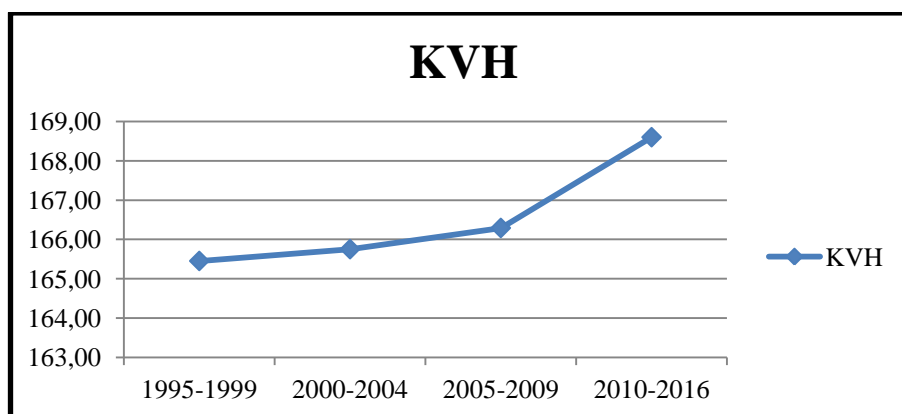
- Kohoutková výška hůlková

Vrané klisny od roku 1995 až do roku 2009, drželi přibližně stejnou hodnotu kohoutkové výšky hůlkové. Po roku 2009, se průměrná výška zvýšila o necelé 3 cm. Kromě období 2000-2004 se minimální výška klisen vešla do standardu plemene. Ve všech daných období let, se nacházely klisny, které přesáhly maximální výšku standardu, která je 171 cm.

Tab. č. 22: Kohoutková výška hůlková starokladrubští vraníci – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	56,00	85,00	70,00	87,00
KVH	165,45	165,75	166,29	168,60
MIN	159,00	156,00	159,00	161,00
MAX	175,00	180,00	185,00	180,00

Graf č.17: Kohoutková výška pásková starokladrubští vraníci – klisny



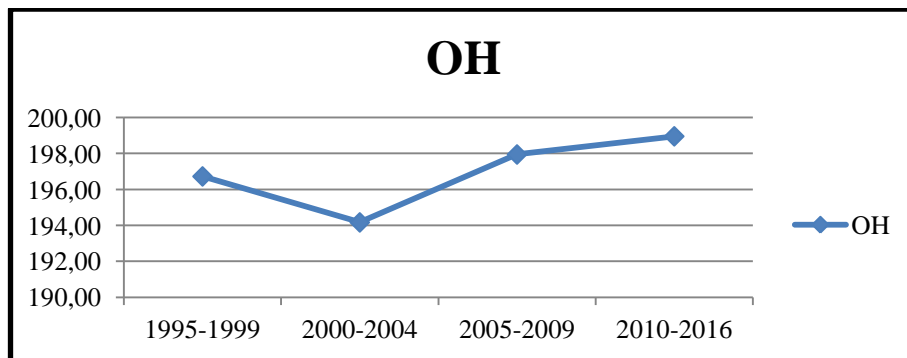
- Obvod hrudníku

U vraných klisen se hodnoty moc neliší od vraných hřebců. Avšak, jsou menší než např. u bílých klisen. Nejnižší hodnota 178cm, byla naměřená v letech 2000-2004, naproti tomu nejvyšší 215cm, v letech 1995-1999 a 2005-2009. Průměrná hodnota se pohybovala kolem 196cm

Tab. č. 23: Obvod hrudníku starokladrubští vraníci – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	56,00	85,00	70,00	87,00
OH	196,73	194,17	197,95	198,96
MIN	185,00	178,00	186,00	180,00
MAX	215,00	210,00	215,00	208,00

Graf č.18: Obvod hrudníku starokladrubští vraníci – klisny



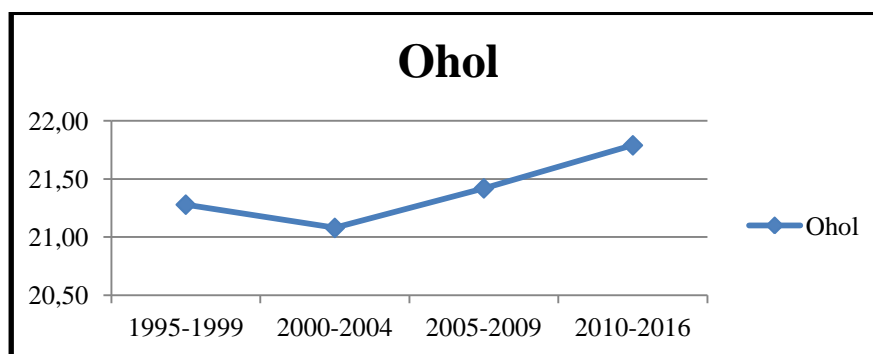
- Obvod holeně

Obvod holeně u vranek má tendenci mírně se zvyšovat za posledních 20 let. I na minimální hodnotě je vidět, že za posledních 10 let, je hodnota vyšší než v letech předchozích. Maximální hodnota se téměř nemění, pohybuje se mezi 23-23,5cm.

Tab. č. 24: Obvod holeně starokladrubští vraníci – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	56,00	85,00	70,00	87,00
Ohol	21,28	21,08	21,42	21,79
MIN	19,50	19,50	20,00	20,00
MAX	23,50	23,00	23,00	23,50

Graf č. 19: Obvod holeně starokladrubští vraníci – klisny



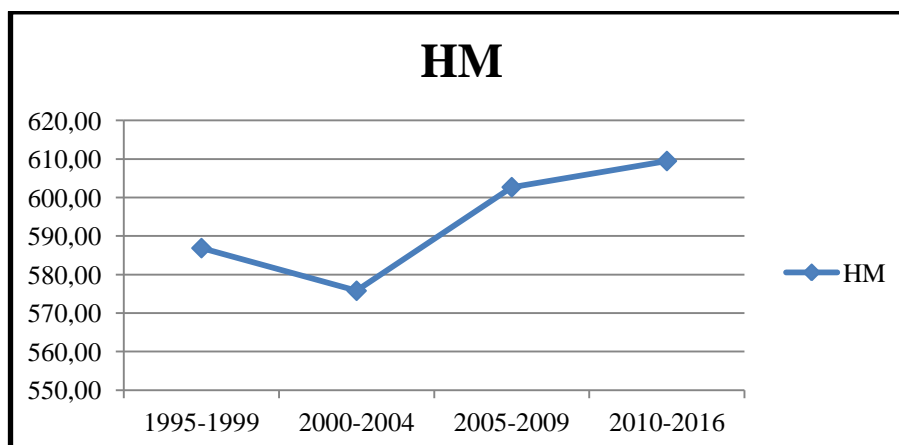
- Hmotnost

Průměrná hmotnost u klisen-vranek v letech 200-2004, měla výkyv, a to k nižší hodnotě než v ostatních letech. Od roku 2005, se hodnota zvyšovala a prozatím se zastavila na hodnotě 609,45kg. Nejvyšší hodnota byla naměřena v letech 2005-2009, a to neuvěřitelných 780 kg.

Tab. č. 25: Hmotnost starokladrubští vraníci – klisny

	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
počet	56,00	85,00	70,00	87,00
HM	586,85	575,78	602,66	609,45
MIN	510,00	480,00	500,00	535,00
MAX	680,00	740,00	780,00	685,00

Graf č. 20: Hmotnost starokladrubští vraníci – klisny



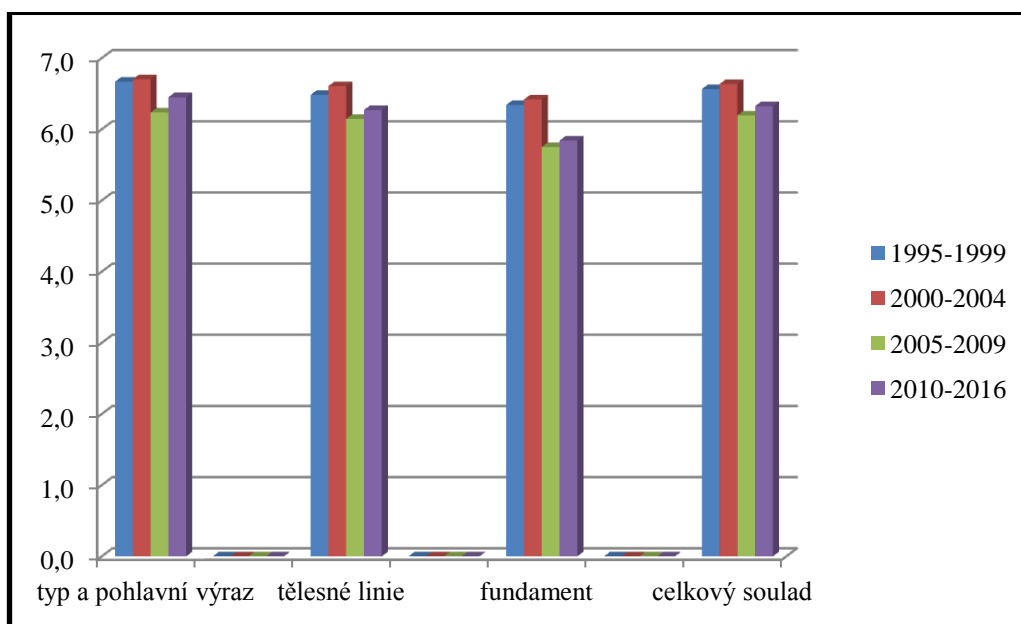
5.2 Výsledky výkonnostních zkoušek

Tab. č. 26: Výsledky výkonnostních zkoušek za období let 1995-2016

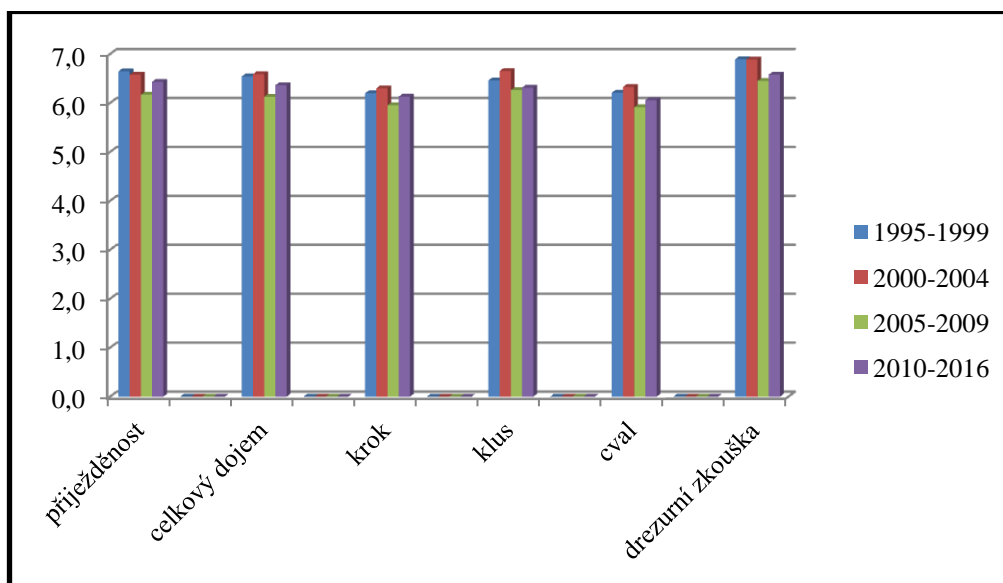
	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2016
Typ a pohlavní výraz	6,7	6,7	6,2	6,5
tělesné linie	6,5	6,6	6,1	6,3
fundament	6,3	6,4	5,8	5,8
celkový soulad	6,6	6,6	6,2	6,3
příježděnost	6,6	6,6	6,2	6,4
celkový dojem	6,5	6,6	6,1	6,4
krok	6,2	6,3	6,0	6,1
klus	6,5	6,7	6,3	6,3
cval	6,2	6,3	5,9	6,1
Maraton	6,9	7,9	7,3	7,9
drezurní zkouška	6,9	6,9	6,4	6,6
vozatajský parkur	7,2	7,1	6,7	6,9
1. zabrání	6,5	7,7	7,4	7,1
2. zabrání	6,4	7,8	7,4	7,2
3. zabrání	6,6	8,0	7,4	7,3

V tabulce je vidět postupně snižující se bodové hodnocení za posledních 20 let u všech částí výkonnostních zkoušek. Většina známek ve slovním vyjádření se pohybuje v průměru, tj. mezi 5-6 body. Nadprůměrné výsledky jsou vidět v disciplíně maraton, kde většina známek je vyšší než 7 bodů. Nejlepší výkonnost je vidět v letech 2000-2004, kdy bodové ohodnocení dosahovalo oproti ostatním obdobím výrazně vyšších hodnot. Nejvyšší dosažená známka v bodování byla při spolehlivosti v tahu o samotě.

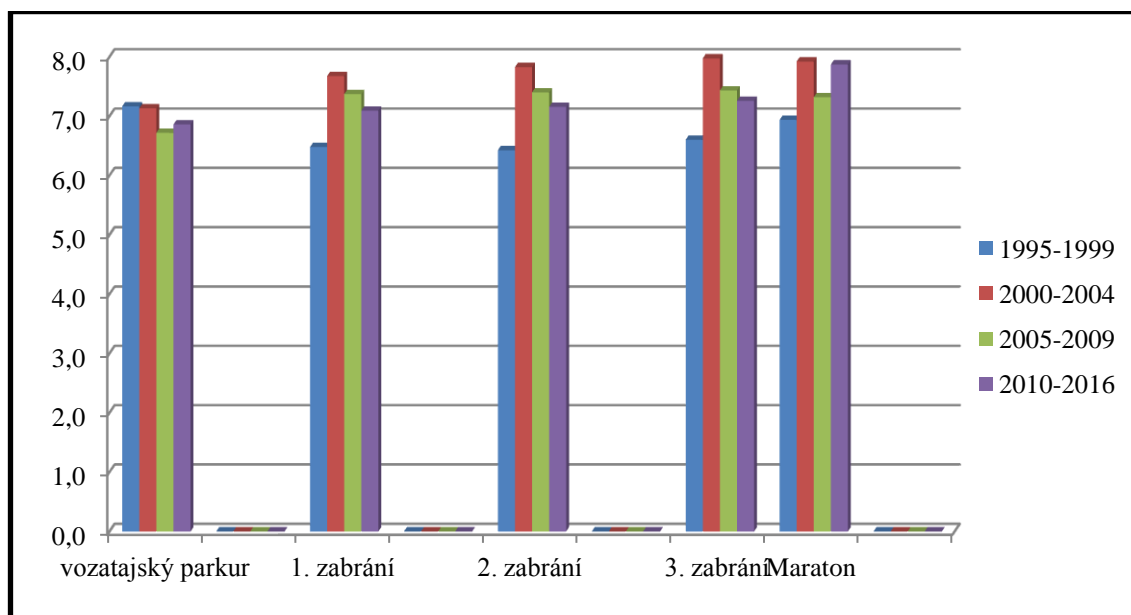
Graf č. 21: Výsledky výkonnostních zkoušek za období let 1995-2016 - exteriér



Graf č. 22: Výsledky výkonnostních zkoušek za období let 1995-2016 - mechanika pohybu, drezurní zkouška



Graf č.23: Výsledky výkonnostních zkoušek za období let 1995-2016 - maraton, vozatajský parkur, spolehlivost v tahu



5.3. Uplatnění v rámci soutěží České jezdecké federace

Starokladrubský kůň je velmi všestranné plemeno. Nalezneme jej jak ve službách Policie ČR, v tzv. barokním jezdeckví, ale také např. ve skokových soutěžích. Samozřejmě nejvíce toto plemeno je viděno v soutěžích vozatajství, ke kterému bylo určeno.

ČJF zaštiťuje tyto disciplíny: skoky, drezura, všestrannost, spřežení, voltíž, reining, vytrvalost a pony.

V ročenkách za poslední 4 roky, jsem zjistila, že zastoupení stkl. plemene je jen v soutěžích skokových, v drezurních a spřežení.

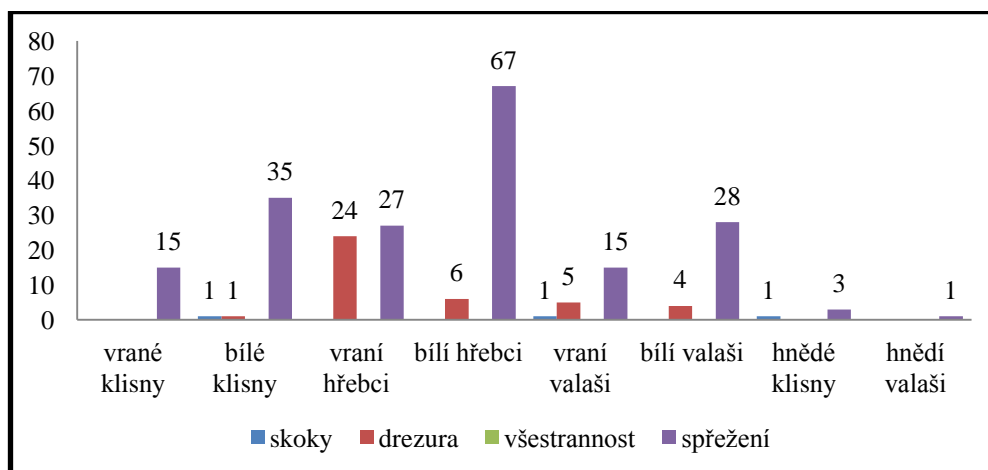
Výsledky zpracované v ročence ČJF jsou pouze z klasických soutěží, které jsou srovnatelné. Nejsou zde zpracovány soutěže ZZ, ZM a ZK.

V seznamu startujících koní jsou zahrnuti pouze ti, kteří absolvovali minimálně 3 starty. Neobjeví se v nich ani ti koně, kteří nejsou evidováni v Ústřední evidenci Slatiňany a nemají přiděleno interní číslo.

Tab. č. 27: Počet startujících Starokladrubských koní v rámci soutěží ČJF za období let 2013-2016

	vrané klisny	bílé klisny	vraní hřebci	bílí hřebci	vraní valaši	bílí valaši	hnědé klisny	hnědí valaši
skoky		1			1		1	
drezura		1	24	6	5	4		
všestrannost								
spřežení	15	35	27	67	15	28	3	1

Graf č. 24: Počet startujících kategorií Starokladrubských koní v rámci soutěží ČJF za období let 2013-2016



Graf č. 24 ukazuje počet startujících koní v rámci soutěží ČJF za období let 2013-2016. Je zde vidět, že největší zastoupení mají v soutěžích spřežení u všech sledovaných kategorií koní. Nejvíce však to bylo 67 bílých hřebců. I bílé klisny mají zaznamenaný vysoký počet startujících koní oproti ostatním, a to 35 jedinců. Zástupci černého stáda jsou v soutěžích vidět méně. Nejvíce vraných hřebců startovalo v disciplíně drezura. Avšak i v malém zastoupení startují v méně, pro ně obvyklých, disciplínách jako jsou například skokové soutěže. V grafu je vidět, že v malém množství je také zastoupení 3 hnědých klisen ve spřežení a 1 hnědý valach také ve spřežení.

6 ZÁVĚR

Cílem práce bylo zpracovat informace o vývoji a případných změnách zevnějšku starokladrubských koní za posledních 20 let, kdy jsem sledovala 5 jejich tělesných měř. Dále jsem zpracovala údaje o průběhu a výsledcích výkonnostních zkoušek a v neposlední řadě zjistit informace o uplatnění v rámci České jezdecké federace.

Z práce vyplývají tyto závěry:

1. Kohoutková výška pásková se mezi lety 1995-2016 postupně zvyšuje. Za posledních pět let až o 2 cm. Stalo se tak u všech sledovaných kategorií koní.
2. Kohoutková výška hůlková se také postupně zvyšuje. Jen u vraných hřebců měla lehký výkyv směrem dolů, ale v minulém roce již byla průměrná hodnota 168,37 cm.
3. U hřebců byl zaznamenán pokles v obvodu hrudníku. U bílých hřebců se jednal rozdíl o 3 cm a u vraných 2 cm.
4. Obvod hrudníku u klisen byl viditelný mírný nárůst. U bílých klisen se zastavila průměrná hodnota až na 201,97cm. Což je více jak 5 cm než u hřebců.
5. U bílých klisen i hřebců se nijak výrazně nezměnil obvod holeně. U vraných hřebců se naopak snížil o půl centimetru. U vraných klisen byl viditelný nárůst ve sledovaných letech o 0,5 cm.
6. Co se týče hmotnosti, byl pozorován pokles u hřebců jak bílých, tak i u vraných. U běloušů dokonce průměrná hodnota spadla pod 600 kg, a to na 598,43 kg.
7. Hmotnost u klisen ve sledovaných letech se výrazně zvyšovala z počátečních a průměrných 585kg u obou kategorií. U bílých klisen se zvýšila na průměrnou hodnotu 619,4 kg a u vraných na hodnotu 609,45 kg.
8. Za posledních 20 let se bodové hodnocení všech částí výkonnostních zkoušek snižuje. Většina známek se pohybuje ve slovním vyjádření jako průměrná. Nejvyšší zaznamenané průměrné hodnocení je v disciplíně maraton, které má tendenci se postupně zvyšovat. Nejvyšší výsledky za sledované období jsou vidět v letech 2000-2004, kdy průměrné bodové hodnocení dosahovalo vyšších hodnot než u ostatních let.
9. V rámci České jezdecké federace bylo zjištěno, že největší zastoupení mají starokladrubští koně v soutěžích spřežení, a to hlavně hřebci v bílé variantě v počtu

67 jedinců. Bílé klisny mají také své zastoupení v soutěžích spřežení a to s počtem 35 startujících klisen. Černá varianta se spíše ukazuje v disciplínách drezura spřežení. Zástupce plemene v hnědé barvě najdeme v soutěžích spřežení, kde je ale číslo zanedbatelné.

10. Doporučení chovatelům tohoto ojedinělého plemene je, že by se mělo více zaměřit na lepší výsledky ve výkonnostních zkouškách, kdy v posledních letech bohužel dochází ke snížení bodových hodnocení. Vybírat takové jedince, kteří jsou výrazně nadprůměrní. Nicméně musím podotknout, že při takto málo početné základně chovných jedinců, je téměř nemožné zařazovat do plemenitby jen nadprůměrné zástupce plemene.

7 SEZNAM LITERATURY

1. BÍLEK, F. *Kůň Starokladrubský: zprávy výzkumných ústavu zemědělských č. 14. Praha: Mze republiky Československé, 1925.*
2. DUŠEK, Jaromír a kolektiv. *Chov koní v Československu.* Praha: nakladatelství Brázda, 1992.
3. DUŠEK, Jaromír a kolektiv. *Chov koní.* 3. vydání. Praha: nakladatelství Brázda, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-209-0388-4.
4. EDWARDS, Elwyn Hartley. *Obrazová encyklopedie koní.* 2. Praha: Ottovo nakladatelství, 1994. ISBN 80-7181-192-0.
5. HERMSEN, Josée. *Encyklopedie koní.* Praha: nakladatelství REBO, 1998. ISBN 80-85815-86-9.
6. KULANDA, Stanislav a Kateřina SVATOŇOVÁ. Lipicáni: dar slovinského krasu. *Jezdectví.* 2009 (1), 56-59.
7. MARKOVÁ, Věra. Kladruby slaví 430 let. *Jezdectví.* 2009 (7), 60-63.
8. MARŠÁLEK, Miroslav. *Chov koní: Popis, posuzování, šlechtění.* České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2008. ISBN 978-80-7394-101-7.
9. MISAŘ, Drahošlav. *Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku.* Praha: nakladatelství Brázda, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-209-0383-9.
10. PICKERALOVÁ, Tamsin. *Encyklopedie koní a poníků.* Praha: nakladatelství Slovart, s. r. o., 1999. ISBN 80-7209-555-2.
11. SAMBRAUS, Hans Hinrich. *Atlas plemen hospodářských zvířat.* Praha: Brázda, s. r. o., 2006. ISBN 80-209-0344-5.
12. ŠTRUPL, Jan a kolektiv. *Chov koní.* Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1983.
13. ZÁLIŠ, Norbert. *Bílí koně starokladrubští.* Hradec Králové: Kruh, 1979.
14. ANONYM 1. *Historie chovu* [online]. Kladruby nad Labem [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/historie-chovu>
15. ANONYM 2. *Plemeno* [online]. Kladruby nad Labem [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/plemeno>
16. ANONYM 3. *Starokladrubský kůň* [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://starokladrubsky-kun.konicci.cz/>

17. ANONYM 4. *Starokladrubský kůň* [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.horses-online.cz/index.php?mmi=2&smi=125&bmi=S>
18. ANONYM 5. *Historie hřebčína Slatiňany* [online]. Slatiňany [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/historie-2>
19. ANONYM 6. *Historie Muzea Švýcárna* [online]. Slatiňany, 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.slatinanysvycarna.cz/index.php?p=historie&site=default>
20. ANONYM 7. *Regenerační proces* [online]. Kladruby nad Labem [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/regeneracni-proces>
21. ANONYM 8. *Starokladrubský kůň* [online]. neznámé, 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://kralovstvizakone.wz.cz/kladrubak.html>
22. ANONYM 9. *Kmeny* [online]. Kladruby nad Labem [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/linie>
23. ANONYM 10. *Hřebčín Slatiňany* [online]. Slatiňany [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/slatinany>
24. ANONYM 11. *Rodiny* [online]. Kladruby nad Labem [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/rodiny>
25. ANONYM 12. *Historie hřebčína* [online]. Kladruby nad Labem [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/historie>
26. ŘÁD PLEMENNÉ KNIHY [online]. Kladruby nad Labem [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.nhkladruby.cz/rad-plemenne-knihy>
27. ANONYM 14. *Starokladrubský kůň. Národní referenční středisko uchování a využití genetických zdrojů hospodářských zvířat* [online]. Slatiňany [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.genetickezdroje.cz/index.php?p=kone_starokladrub

8 PŘÍLOHY

Příloha 1

Drezurní úloha – příjezděnost (C2)

Potřebná doba ke splnění této úlohy je asi 5 minut.

Číslo úlohy a označení	Cvik
1. A	vjezd krokem
2. X	stát, pozdrav, krokem vchod
3. C	na pravou ruku, pracovní klus lehký, 1x kolem
4. MXK	po diagonále změnit směr
5. A	velký kruh, 1x kolem
6. A	n a kruhu pracovní cval, 1x kolem
7. A	přímo vpřed, na dlouhé stěně několik kroků ruch prodloužit
8. C	pracovní klus lehký
9. HXF	po diagonále změnit směr, ruch prodloužit
10. F	pracovní klus lehký
11. A	velký kruh, 1x kolem
12. A	na kruhu pracovní cval, 1x kolem
13. A	přímo vpřed, na dlouhé stěně několik kroků ruch prodloužit
14. C	pracovní klus lehký
15. MF	na dlouhé stěně naznačit prodloužení
16. A	krok
17.KXM	prodloužený krok na diagonále na volné otěži
18. MC	střední krok
19. C	pracovní klus lehký
20. A	ze středu
21. X	stát, pozdrav, odchod krokem na volné otěži
22. C	odchod z obdélníku

Příloha 2

Drezurní úloha pro spřežení (C5a)

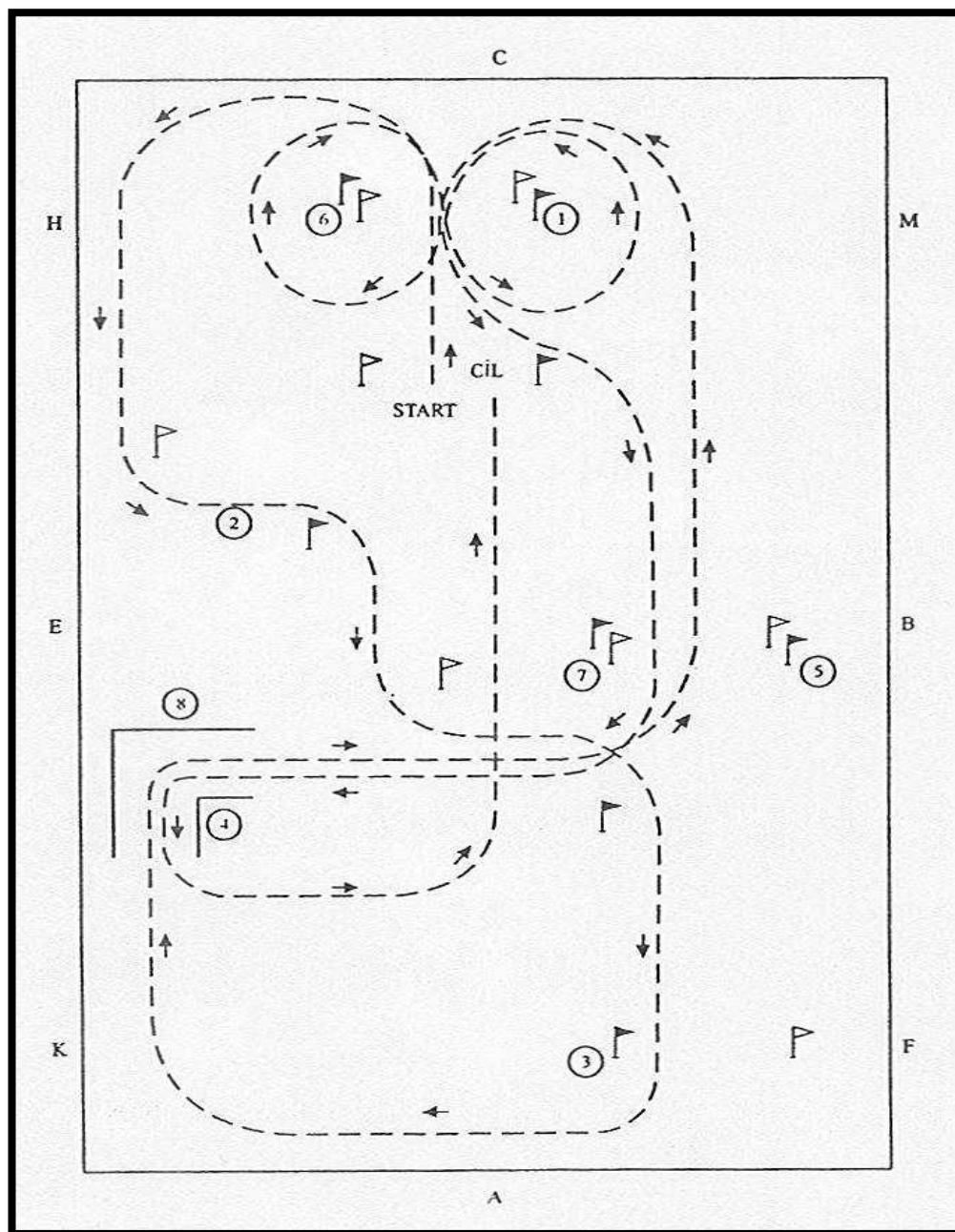
Číslo úlohy a označení	Cvik	Kritéria
1. A X	vjezd v pracovním klusu stát, pozdrav	vedení na přímé čáře zastavení na pomůckách klid
2. XGCM	pracovní klus	přechod, kmih, pravidelnost
3. MXK KAF	klus prodloužit pracovní klus	přechod, prostornost pravidelnost
4. FXH HCM	klus prodloužit pracovní klus	přechod, prostornost pravidelnost
5. MXK	krok	přechod, pravidelnost, kmih
6. KAF	pracovní klus	shromáždění, pravidelnost
7. FXH	krok	přechod, pravidelnost, kmih
8. CMBFAD	pracovní klus	pravidelnost, kmih
9. D DX	kruh vpravo Ø 20 m, pak ihned vlevo Ø 20 m pracovní klus	postavení, rytmus
10. X	stát, nehybnost 10 s pracovním klusem vchod	nehybnost, poslušnost na pomůcky pravidelnost, přímost
11. G	stát, pozdrav opuštění obdélníku krokem v A	

Příloha 3

Ovladatelnost spřežení (C5) - parkur spřežení (C5b) - starokladrubští koně

Přímo na ploše drezurního obdélníku (100 m x 40 m) je vytyčeno 8 průjezdů o šíři branek asi 150 cm. Šíře rohové ulice je 5 až 6 m (viz obrázek).

Plánek parkuru spřežení pro zkoušku C5b.



- | | |
|------------------|------------------|
| 1 - průjezd | 5 - průjezd |
| 2 - slalom | 6 - osmička |
| 3 - průjezd | 7 - průjezd |
| 4 - rohová ulice | 8 - rohová ulice |

Příloha 4

Maraton (C4) se skládá z pěti úseků (viz tabulka)

Úsek	Délka dráhy(m)	Druh chodu	Rychlost kmš/hod. - m/min.	Časový limit (min)	Počet překážek
I.	3,000	Klus	14–230	13	0
II.	1,000	Krok	6–100	10	0
III.	3,000	Klus	15–250	12	0
IV.	1,000	Krok	6–100	10	0
V.	2,000	Klus	14–230	9	5
	10,000			54	

Typy překážek v maratonu (úsek V)

Překážka č. 1 - průjezd v šířce 3 m mezi dvěma masivními předměty vzbuzujícími respekt

(vozy, velké bedny, metry dřeva, ohrady apod.)

Překážka č. 2 - vyjetí terénní nerovnosti – *převýšení* 3 m, sklon 30o – 45o

Překážka č. 3 - sjetí téže nerovnosti

Překážka č. 4 - přejetí mostku – šířka 3 m, délka 6 m, 20 cm nad zemí

Překážka č. 5 - projetí vodou – hloubka 20–50 cm, šířka 4–6 m

Při projíždění překážek je druh chodu libovolný.

Příloha 5

Řád výžehů

Kmen

Výžeh kmenový

Výžeh rodový

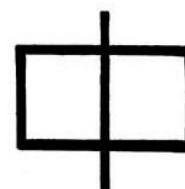
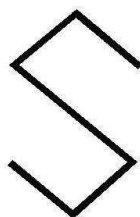
Generale



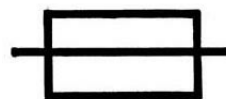
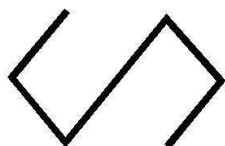
Generalissimus



Sacramoso



Solo

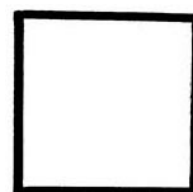


Kmen

Výžeh kmenový

Výžeh rodový

Favory



Romke



Rudolfo



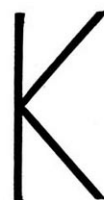
Siglavi Pakra



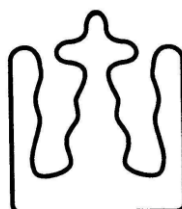
Výžehy vlastnické

Národní hřebčín Kladruby n. L.

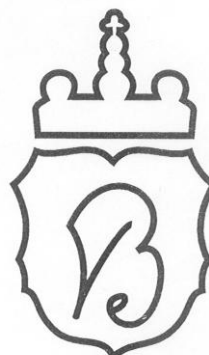
(levá žuchva)



Hřebčín Slatiňany



J.Iš, Bzenec (do r. 1999)



Fi Favory, Jehlička + Barták

